

Biblioteca Univers
Regel Ferdinand
Cluj

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOLIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorități și instituții 1900 lei
de onoare 500 „
particulare 12 luni 300 „
6 luni 190 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 23
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNĂ
PREȚUL 6 LEI

ANUL LI Nr. 32
SAMBATA 8 AUGUST 1942
Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

ARTIȘTI ȘI PUBLIC

Maiorescu în actualitate

V. de ION FRUNZETTI

Demascăm într-unul din fragmentele trecute ale acestui eseu (care se prelungește neașteptat și capricios poate, dar care nu contravine de fel prin „salturile” pe care le însumează, la legea de constituire a genului acestuia: eseu = încercare, punere la încercare, experiență și ispitire. Esuu: nepremeditare, sponzaneitate, inegalitate), o presupusă de noi lege a genului: „Oricând există o sămănță — scriam — mediul o simte și eforturile tuturor tropismelor sale tind să o realizeze, oferindu-i condiții de germinare”. Și corolarul: „orice sămănță simte și atrage atenția mediului prielnic realizării sale”.

Prin însăși poziția sa înălțată unu colecțiv, spiritul individului creator este sorțit germinării. Colectivele sunt organisme și organismele au reflexe și tropisme adecuate necesităților lor de evoluție.

Răzuna existențială a organismelor etnice fiind cultura, existența entităților naționale solicită prilejurile de a realiza cultură, împlinindu-și astfel menirea. Publicul în genere poate fi privit într-o perspectivă nițeluș ter-ă-terre, dar semnificativă înca deunăca să-și răscumpere plătitudinea — ea un imens Thal, agregat de celule nediferențiate, insetat după grăuntele unei plante superioare, pe care s-o grezețe pe corpul său, într-o împărechere simbiotică ideală.

Din punctul acesta organicist de vedere, artistul poate fi factor activ în procesul ființării colectivului, sau poate fi parazitul existenței acestuia. Indiferență nu există.

E o iluzie care trebuie spulberată cu orice preț, individualismul contemplativ: credința că artistul poate trăi detașat de colectiv, fără să-i ceară și fără să-i dea nimic.

Artistul poate de fapt să nu-i dea nimic; niciodată însă nu poate pretinde că nu cere societății ceva, sau că nu-i e datornic.

Nu există nici un exemplu de individ genial care să se fi ridicat acolo unde l-a fixat istoria, fără să fi utilizat treptele experiențelor trecute ale umanității. Legenda lui Pascal care reface, la 13 ani, fără să o cunoască, geometria euclidiană jucându-se, și care izbutește să ajungă neajutat până la poziția 32 din Euclid, chiar dacă n'ar fi o legendă, n'ar putea dovedi independența genului, necondiționarea lui de bunurile culturale dobândite de spiritul omenesc în evoluția sa istorică: faptul că tânărul geometru, născut iară nu făcut, s'a putut naște geometru, este un rezultat al unei filogeneze care presupune o serie de etape infinite ascensive în achiziționarea aptitudinilor de geometru. Și, chiar dacă n'am recunoaște aceasta, susținând morții necondiționarea prin ereditate a genului, faptul că geometrul născut a putut avea răgazul să se ocupe de geometrie, în loc să se apere de primejdii externe care l-ar fi înconjurat dacă se născuse în epoca de piatră, faptul că la adăpostul sistemului defensiv al unei civilizații, Pascal a putut să-și vadă de treabă în loc să meargă la vână sau să se păzească de cei ce l-ar fi puțut eventual vâna, nu e oare o dovadă de situația debitoare a lui Pascal față de omenire?

Într'un fel sau într'altul, trebuie să admitem dependența genului de colectiv. Artistul se naște cu conștiința unei misiuni, de care știe că va trebui să răspundă la numărarea de apoi a talanților (dacă e theist) sau față de mecanica evoluției cosmice (dacă e causalist) sau față de omenire pur și simplu. Ceea ce se numește obișnuit „vocea” tocmai prin acest sentiment al responsabilității se caracterizează.

Într'una din acele furori pe care Erasmus le-ar denumi morosofice, într'unul din acele de nebunie creștitoare, de care subconștientul (sau Dumnezeu!) se slujește adesea pentru a-și atinge prin oameni țelurile, înșii creatori pot socoti inutilă, neinteresantă sau indiferentă, sau chiar vrăjmașă, existența celorlalți. Este numai o iluzie momentană, datorită căreia sentimentul potențat al valorii și eficienței proprii poate juca un rol de stimulenț al creației, care — conform spiritului istoriei — trebuie să se efectueze.

Cine nu se crede Dumnezeu, sau ales al lui Dumnezeu, purtător al rosturilor cosmice la un moment dat, nu poate realiza cel mai mic fapt de creație. Credința necesară murtării munților, n'a avut niciodată rezultatul acesta demiurgic. Încrederea în forțele extraordinare cu care ești investit sau pe care le pozezi dela sine, este însă indispensabilă creației, cât de neîsemnată ar fi ea. Odată trecută însă furoarea plămăzuitoare, orgoliul

Timpul, acest infailibil critic, care fixează în locurile meritate figurile istoriei literare, mutându-le firida când mai jos, când mai sus, după caz, de-acolo de unde le-o fixaseră contemporanii, pe scara valorilor, a modificat nu odată certificatul acordat scriitorilor de vremea lor. Bolinteanu, divinizat de contemporanii săi, e azi puțin prețuit, pe când Eminescu, de o valoare incertă în ochii publicului la început, a crescut și crește pe zi ce trece tot mai uriaș în conștiința întregii națiuni românești, mulțumită în parte și acțiunii critice întreprinsă de Maiorescu. Credem însă că, în ce privește prestigiul lui Maiorescu, timpul n'a adus schimbări. Ceea ce a făcut însă vremea de astă-dată e proiectarea de noui lumini asupra figurii maiorescine, pentru a i-o clarifica și întregi, anexând atitudinii de respect de până mai deunăzi și un început de simpatie.

În admirația postumă pentru Maiorescu, intra până acum în primul rând conștiința că el a fost un spirit de adevărată cultură occidentală, care a realizat într-o epocă culturală în formă, n'am greși dacă i-am zice haotică, orientări sigure pentru ascensiunea spiritului românesc dincolo de pragul unui mediu social înapoiat.

Atitudinea opiniei publice românești față de Maiorescu nu putea însă depăși pragul respectului, pentru că se isbea de carapacea rigidității, în care se pare că el însuși a voit să se retragă și distanțeze. Negăsind în el fondul cald, învâltor, de umanitate, care a propie, — de fapt nu pentru Maiorescu nu l-ar fi avut, ci fiindcă nu și l-a manifestat, — publicul i-a acordat respectul, dar i-a refuzat iubirea. Azi însă lucrurile se schimbă. Titu Maiorescu și-a organizat personalitatea în jurul ideii de demnitate și olimpianism, fapt care nu însemna însă, cum am spus, lipsă de umanitate, ci doar un stil de viață deosebit. Însemnările zilnice aduc numeroase dovezi de sensibilitate, dând naștere în opinia publică unui curent de simpatie față de memoria lui Maiorescu. Aceste însemnări ne desvăluie în tot pasul un Maiorescu intim, cu sforțările depuse zilnic cu scopul de a-și avea o viață

în conformitate cu un model isvorit din convingerile proprii, spre a putea deveni folositor neamului și a-i da numelui sau o valoare istorică. Întru a atinge acest ideal, își supune sămănța și pornurile unui riguros control, ducând o luptă darza cu sine însuși spre a se putea acomoda unui gen de viață superior.

Limile mari ale caracterului și vocației lui Maiorescu încep a se desena încă din pragul tinereții. Din ele vor ieși la iveală de timpuriu: disciplina și organizarea vieții proprii, cu o precizie orânduire a muncii și recreației zilnice, cu pian de lucru, dar mai ales o rară voință. Un exemplu: Inscris în Octombrie 1881 la Academia Theresiana din Viena, întâmpina o sunedenie de greutăți: nu știa limba germană și nu putea răspunde la lecții, din care cauza clasa rade de el; dar, într'o lună, situație se schimbă: întrebă la o lecție de zoologie despre lacuste, înțelege întrebarea, însă neputându-se exprima în limba germană, drept orice alt răspuns, desemnează pe tablă o lacustă; profesorul, mulțumit, îl bate încurajator pe umăr, spunându-i că e un elev sursor; mult mai târziu, când la rândul-i va bate pe umăr la fel de încurajator pe acia în suflul corăra întrezărea talentul, desigur că va fi sursor urcându-se din ani copilăriei, în pervazul amintirii, gestul îndușoret al profesorului vienez. Treptat, printr'o viață extraordinară, acest „Valah” disprețuit de fiii de nobili ai colegiului, ajunge să-și creeze distincția premilor școlare ca mod de a răspunde la noblețea ereditară, de sânge, cu noblețea intelectuală, cucerită prin sfortare continuă.

În aceeași epocă a copilăriei se ivesc: zeul neobosit al studiului, lectura atentă a marilor scriitori, completarea culturii literare prin cea muzicală și teatrală, năzuința perpetuă de perfecționare, punerea pe primul plan a intereselor ideale, o stăpânire de sine uimitoare, ascunzând adesea sub o rece lăniște exterioră mari frământări interioare, sentimentul de demnitate a vieții, care-l da aparența de răceală și distanțare, fiind în fond totuși plin de o căldură pururi nestinsă în suflul și stăpânit de trebuința de viață în societate.

Aceasta e armatura necesară celui chemat să domine un câmp de activitate, să călăuzească o acțiune. Și dacă, abea la 25 de ani dela moarte-l, s'ar putea pune întrebarea actualității lui Maiorescu, atunci, în această epocă de uluitoare desorientare, va trebui semnalată în primul rând pilda de amfizion, de protector și îndrumător al talentului tânăr, care a acțiunea vastă de purificare a atmosferei literare și culturale de tot ceea ce poartă, irevocabil pecetia mediocrității, rol în care a excelat acest diriguitor al Junimii.

TH. PALLADY

Natură moartă

CATEGORII LIRICE

VERSUL ULTIM

de RADU STANCA

În economia de ansamblu a poeziei lirice, categoria formei reprezintă întotdeauna un joc dialectic între aspectul exterior al înălțării verbale și năzuința expresivă a limbajului literar. Forma fixă, precum așezarea versurilor în strofe, combinarea versurilor între ele prin mijlocirea rimei, cadențarea regulată a ritmurilor interioare, este contraponderea continuă a efuziilor nestăpânite care pornesc dinlăuntru și care își caută o posibilitate de exprimare în limbajul literar. Și invers.

Modalitatea dialectică a formei lirice, realizează astfel prin felul cum suprapune cătușele stereotipe ale formei fixe, pe tensiunea liberă și nestăpânită a năzuinței expresive, ceea ce constituie farmecul neașteptatului, al surprinzătorului, al caracteristicului în limbajul poetic. Acesta din urmă se caracterizează de altfel tocmai prin aceea că dă limbajului general sau științific, un sens nou neașteptat, care surprinde spiritul și-l cucerește.

Poetul, ca să vorbim acum în termeni și mai adecvați, uezăz — așa zicând — pentru a se realiza pe sine, de un truc. El se supune de bună voie unei forme fixe, coercitive, așteptate, dar în cadrul acestei forme, care este întotdeauna aceeași, neschimbătoare, el introduce în limbajul utilizat o dezordine rebelă, care surprinde spiritul și-l face să „penduleze”, după un termen consacrat al esteticii germane (v. Konrad Lange), între fix și liber, între înțeles și neînțeles, între așteptat și neașteptat.

„Le poète — spune Thierry Maulnier în a sa „Introducere în poezia franceză” — nous prépare une surprise, il nous amène tout entiers vers une déception miraculeuse, et par une feinte dans laquelle il nous précipite, il nous fait nous attendre à autre chose que cela précisément que nous attendons”.

Procedeeul poetului este prin urmare un procedee foarte sim-

plu. El înșeală pentru moment spiritul, făcându-l pe acesta să creadă că străbate un teren cunoscut, pentru ca dintr'odată apoi să-l întoarcă din drum și să-l transporte într'o regiune cu totul necunoscută. Contrariat, spiritul pendulează atunci într'o fermecătoare dilemă, prilejuită de subtilitatea de jongleur a poetului, care — printr'un foarte simplu procedee — schimbă întreaga turnură a jocului poetic, într'un truc ingenios și plin de surprize.

Prin forma exterioră, poetul se supune generalului, stereotipului, așteptatului. „La forme fixe, la cadence apparaît à cet égard dans la poésie comme le moyen de la création de l'attente” (op. cit.). În dosul banalității acestei forme fixe, poetul își păstrează însă cu dibucie latitudinea de a se juca personal cu sensul expresiilor.

Desigur, această modalitate dialectică duce în cele din urmă, la ceea ce s'ar putea numi „poanta” poeziei lirice. Căci poetul este — date fiind condițiile amintite mai sus — „astreint à une feinte continue, à une continue substitution” (op. cit.), iar spațiile exterioare umplute cu rău interior, sunt constrânse la a fi complice acestei continue feinte. Forma fixă este, prin urmare, o condiție esențială a poeziei lirice. Ea prilejuește poetului „poanta”, fără de care, humourul oricărui scris liric este periclitat.

Feință poetică, truc liric, pendulare a spiritului, joc dialectic, sunt tot atâtea elemente care, formal, ușurează exprimarea interioară a poetului. Ele isvorăsc din spiritul de „poantă” al poeziei lirice, care oricum ar fi, reprezintă un efort rațional și de raționalizare a conflictului interior irațional, dar cu tendință spre clarificare (v. Liviu Rusu: „Estetica poeziei lirice”). „Poanta poetică” este o categorie. Și ca orice categorie, ea reprezintă

mai mult decât o condiție fenomenală. Ea reprezintă un mod de a fi. În cazul nostru, ea reprezintă modul de a fi poetică al unei convenții stereotipe, precum convenția că în totdeauna cuvântul din urmă al unui vers trebuie să conșune cu cuvântul din urmă al altui vers. Mai mult decât atât chiar, categoria „poantei”, categoria neașteptatului, a surprizei, este categoria formei ca atare în poezia lirică.

Forma fixă este necesară poeziei. Ea este pendula caracteristică jocului dintre obișnuit și neobișnuit din ceasornicul poetic. Căci în nici o altă artă, regularitatea nu se suprapune mai puternic asupra dezordonatului și în nici o altă artă, libertatea nu este mai evidentă, licența mai îngăduită, ca în poezia lirică. Și aceasta datorită faptului că „la régularité du poème est l'unique moyen dont le poète dispose pour donner à l'imprévisible le caractère de la nécessité: elle est un élément capital de la dialectique du poème dont elle complète et combat en même temps l'éblouissante imprévisibilité” (Th. Maulnier: „Introduction à la poésie française”).

SENSUL MORTII ȘI SENSUL VIEȚII

de G. C. NICOLESCU

Unul din motivele cele mai exploatate în literatură este acela al morții. Dacă în ce privește frecvența este poate întrucât (și desigur nu cu mult) de acela al iubirii, în ce privește adâncimea nu încapă nicio îndoială că el grupează paginile cele mai numeroase. Alăturarea acestor două motive literare: dragoste și moarte este de altfel foarte legitimă. Arta urmărește să ne dea esența vieții, în forme asupra cărora aici nu e locul să mai discutăm. Este firesc deci ca în literatură, care dintre arte, sub o formă sau alta, pare cea mai mult menită să fiină seama de mișcarea vieții în succesiunea ei, aceste două motive să fie predominante, căci din una izvorăște viața, iar cealaltă o curmă. Între aceste două absoluturi se află așa dar toată gama de desfășurate sentimente umane care alcătuiesc urzeala literaturii universale, sub cele mai neașteptate înfățișări.

În literatură, ca și în viață, firește, este ușor de observat că dramele lăuntrice cele mai puternice și neliniștite cele mai adânci le produc nu iubirea, ci moartea. Este o primă nedumerire pentru omul care, dominând partea sa pământească, a izbutit să se ridice, măcar pentru câteva clipe trecătoare, în planul pacii sufletești desăvârșite. În mod firesc, dacă nu refuz sau reflecții sumbre, în orice caz tulburare și meditație s'ar cuveni să provoace dragostea. Ea este un fenomen al vieții, care angajează complet ființa noastră, o expune uneori durerii, îndoielii, chiar înfrângerii și, la urmă, privind lucrurile în adâncul lor, dă naștere unei alte ființe, față de care luăm incontestabile răspunderi. În realitate însă se întâmplă că oamenii acceptă dragostea cu indiferență spirituală, (pentru că o acceptă sau numai fizic sau numai superficial, fără să fie capabili să atingă ceea ce cu adevărat este acest sentiment); iar față de moarte manifestă o groază greu de stăpânit. Că la geneza acestui sentiment va fi stând lăsată, rezerva față de incertitudine sau chiar teama instinctuală pentru distrugerea ființei este foarte posibil. Dar toate acestea ar putea fi înlăturate și nu sunt, pentru că oamenii nu vor să cunoască lucrurile așa cum se înfățișează în esența lor. Încât, cauza adevărată stă mai ales într'o anumită obișnuință omenască de a fi superficiali în descoperirea realităților celor mai sim-

ple, de a ne mulțumi cu o tradiție, care poate să fie falsă sau, mai ales, poate să nu fie valabilă pentru toți.

În general, oamenii, în privința morții ca și în altele, fără să încerce în ceasuri de senină, solitară meditație să-și întrebze propriile adâncuri, acceptă prejudecăți sau tradiții străine de ființa lor, neverificate, dintr'o lenie spirituală caracteristică prim'ivilor și scuzabilă numai acestora. În loc să se încumete, cu spirit modern, cuiuivat și eliberat de noroiul himei din care se află belșug, în plămădeala umană, a pr'vi adevărurile limpede în față, încercând să le depășească, ei recurg la subterfugii și dau morții un sens care să le-o facă mai de acceptat. Literatura, care rămâne totdeauna oglinda cea mai credincioasă a spiritului omenesc, ne prezintă numeroase pilde ale unor asemenea refugii, chipuri de a ocoli adevărul pe care nu îndrăznesc să-l privească și să-l numească, dând morții anumite semnificații.

Ideea răscumpărării, fie a unei singure mari vinovății, fie a unei vieți întregi de păcate, printr'o moarte „frumoasă” este, de pildă, din cele mai caracteristice și frecvente. Goana după izbăvire, isvorită din inferioritatea oamenilor, care le face cu neputință a-și afla blestemul sau mântuirea în propria lor conștiință, trebuința firească de a părea altora într'un anumit fel, conform unui anumit consens public, nu de a se ști ei înșiși așa cum sunt, duc la această moarte carecum teatrală, pentru că nu nu numai până la acest termen al vieții dar și după el fiecare să fie sigur că va rămâne în sîma oamenilor sau a unei părți din ei, chiar dacă n'ar fi el cel adevărat. În chipul acesta, omul acceptă moartea cu umilință pentru că nu o poate înlătura și caută să folosească momentul ei cu o oarecare șiretenie, pentru a i se ierta cât mai mult din b'nele care putea să-l fi făcut și nu l-a făcut. Aceste sentimente de umilință și bine tănuțită șiretenie cu care omul întâmpină moartea constituiesc o doua nedumerire pe care o poate încerca cineva după o mai îndelungată contemplare a fenomenelor trecătoare noastre vieți.

„În vaduri ape repezi curg...”
Copila mea citește poezia
Ce ne-a mahnit cândva copilăria
Și suflul mi-l umple de amurg.

Mă poartă gându'n satul lui Coșbuc

„În vaduri ape repezi curg...”
Copila mea citește poezia
Ce ne-a mahnit cândva copilăria
Și suflul mi-l umple de amurg.

Mă poartă gându'n satul lui Coșbuc,
Pe unde, cu și'n vremurile sale,
Aceiași plopi domnesc eterna jale
Și-aceiași cruce oamenii și-o duc.

Ah, crunte despărțiri și n'astrănări!...
Oceanul de durere și tristețe
Cum smulge bucuria de pe fețe
Și ce melancolie lasă'n zări!

Mă poartă gându'n satul cu suspine,
Acolo unde, n' face căsăcioară,
E-o mamă care-așteaptă, zi și seară,
Și George nu mai vine, nu mai vine.

„În vaduri ape repezi curg...”
Copila'nvață versurile-agale.
În satul lui Coșbuc e-un nou amurg
Și-i nouă iarăși vechia noastră jale.

N. I. HERESCU

(Urmare în pag. 3-a)

(Urmare în pag. 2-a)

IOSIF STEURER

Marina

Pe scurt

Cronica Dramatică

Vlitoarea premieră a Teatrului Comedia va fi piesa italiană, de o factură cu totul nouă: „Potopul”, cu Birlic și Iancovescu în rolurile principale. Se scoatează de pe acum un mare succes. Gurile rele spun că Birlic, influențat de cursele de cai, ar fi de părere să fie schimbat titlul piesei: în loc de „Potopul” să se spună „Potoul”.

A propos de directorii milionari, despre cari vorbea o revistă de specialitate:

D. George Șoimu a fost silit să întrerupă reprezentarea excelentei piese „Lorelei”, pentru că n'a putut achita la timp suma de 40.000 lei, datorată doamnei Dina Cocea, proprietara sălii din subsolul pasajului Comedia.

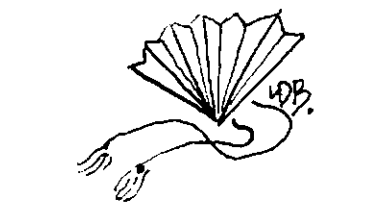
Nu vom discuta acum gestul necamaraderesc al d-nei Dina Cocea, care din pricina unei sume infime de bani, pune la cale să ia poarta Teatrului său, oprind astfel o mână de actori conștiincioși și câștigă în chip cinstit o bucată de pâine.

„Pana” prin care trece actualmente directorul de teatru, George Șoimu dovedește încă odată că de necesară este majorarea prețului la biletele de intrare. Doar așa își vor putea acoperi, „directorii milionari” enormele cheltuieli investite într-un spectacol.

D. Grigore Vasiliu-Birlic a pierdut un milion, prezentând în actuală stagiune, comedia „Accident Patern”.

Un alt „director-milionar”.

Unii oameni confundă simpla informație teatrală cu așa zisul can-can. Și foarte rău face acei domni că nu agreează informațiile teatrale. Dacă le-ar urmări, ar evita gafe ca aceea pe care a făcut-o nu de mult un ziar, confundând un regisor de teatru cu unul de cinematograf și punând în sarcina celui de-al doilea faptele primului.

Domnul Jean Georgescu, regisorul filmului „O noapte furtunoasă”, ne roagă să precizăm că dânsul n'are nimic cu d-l Georgescu, fost regisor la Teatrul Național, și autor al unui „proiect de regie la piesa Surorii Aman”, apărut în Vremea.

Ținem la dispoziție colecția revistei noastre, tuturor domnilor cari vor să convingă de câte ori au fost discutate în această pagină probleme vitale ale teatrului românesc, cum ar fi crearea unui repertoriu românesc sau problemele atât de numeroase ale soartei actorilor tineri.

Ion Aurel Manolescu a amânat pentru la toamnă prezentarea piesei „Carol și Ana”.

În vlitoarea stagiune se va prezenta pe scena Teatrului Național, „Comedia fantasmelor” de Dan Botta.

Rolul principal îl va interpreta, pe semne, d. Emil Botta.

D-nul Titu Vedeia, interpretul din această stagiune al lui Karl Heinz, a trecut dela Teatrul Municipal la Teatrul din Sărindar.

În schimb d. C. Lungeanu a plecat dela Teatrul din Sărindar, angajându-se la Comedia.

Veștile „mulțiri”, la orice început de stagiune.

Pe lângă comedia „Sambo”, la Teatrul de păpuși al lui Roland de Jassy se va prezenta feeria „Prințesa fermecată”. Personaj principal: Ion Ion, eroul lui Arăstîn.

Cu toate svonurile din ultimul timp, doamna Lucia Sturdza-Bulandra și domnul Tony Bulandra vor apare în vlitoarea stagiune, tot pe scena Teatrului Municipal.

STUDIO NATIONAL: „O CRIMĂ CELEBRĂ”

Dacă această cronică ar fi apărut imediat după ultima premieră a Studioului Național, cuvintele noastre ar fi sunat ceva mai aspre și adeseori, cetitorii ar fi putut remarca printre rânduri o oarecare nemulțumire.

Ne-am fi întrebat și noi de ce tocmai pe scena Studioului, sortită experiențelor și prezentării diverselor formule noi de teatru, se joacă o străveche și — e drept! modernizată melodramă, în această stagiune de vară în care ar fi fost atât de merita prezentarea câtorva din mulții autori dramatici români cari în fiecare an așteaptă zadarnic să-și vadă piesele jucate.

Toată nedumerirea noastră a fost însă pulberizată de o noțită apărută zilele trecute prin ziare: „Din cauza marelui succes obținut de piesa „O crimă celebră” pe scena Studioului, ea se va prezenta săptămânală această, atât în fiecare seară, cât și în matineele de Joi, Sâmbătă și Duminecă”.

„Succesul” piesei îl bănușii și dumnea noastră: săli pline cu oameni buni platnici și foarte impresionabili cari plâng sincer, atunci când „biata copilă suferă atât de mult din pricina nedreptăților ce i s'au făcut”, și aplaudă cu mare entuziasm atunci când „eroul este reabilitat”.

Iată într'adevăr un frumos succes pe care doar Birlic îl mai obține ca celebrele lui farse, la cari, însă, în ultimul timp a renunțat.

Sala Studioului răsună în fiecare seară de aplauzele spectatorilor mulțumiți că n'au mevoe să gândească și că li se servesc pe tavă tot felul de senzații tari.

Domnul Tudor Mușatescu a vrut să vadă dacă teatrul în ediție populară (căci „teatru” se numește melodrama, tot așa cum aventurile detectivului X, prezentate în fascicole, se numesc „romane”) mai poate obține în vremurile de azi, acelaș succes pe care-l dobânda acum câteva decenii.

Această experiență, foarte utilă pentru vremurile prin care trece actualmente teatrul românesc, a dat prima oară greș la București (la Iași, ea a „prins” din prima oară, melodramele „Doi sergenți” și „Două orfelime” făcând mare valvă în capitala Moldovei). E drept însă că d. Mușatescu, prezentând la București melodrama „Doi sergenți”, a avut de înfruntat neajunsul unei săli condamnate să rămână mereu văduvă de spectatori, precum și pe acela al unei distribuții fără priză la public.

De astă dată însă, prezentarea melodramei „O crimă celebră”, purtând girul Direcției Teatrului Național, s'a bucurat de un succes deplin.

Incășările făcute cu aceste spectacole, au darul să mulțumescă întreaga lume.

Chiar și pe cronicarii dramatici, dornici și ei ca teatrul românesc să meargă, în pace și onor, pe calea propășirii.

Așa dar, duceți-vă, domnilor, să vedeți „O crimă celebră”.

bră”. Se joacă, atât seara cât și în matinee.

Veți vedea cum un bărbat frumos și viteaz este acuzat de o crimă pe care nu a „făptuit-o”.

Veți vedea, de asemenea cum un ticălos lipsit de scrupule va profita de titluri și averi cari nu sunt ale lui.

Veți lucrăna împreună cu biata fetiță plâpândă care luptă să salveze onoarea tatălui său.

Dar n'aveți nici-o grije: până la urmă oamenii buni vor fi răsplătiți, iar cei răi își vor primi pedeapsa meritată.

Iată, într'adevăr, un spectacol plin de învățăminte frumoase! Treacănd la distribuția piesei, vom remarca gestul Direcției Teatrului Național de a încredința — e drept în stagiunea de vară: dar asta nu face nimic — roluri principale câtorva dintre cei mai merituoși actori tineri ai primei noastre scene.

Domnul Emil Botta, excelent în rolul soldatului Jean, e știut, după scenele jucate cu atâta entuziasm în primul act, să ne redea apoi toată suferința omului condamnat pe nedrept.

E adevărat că melodrama, oricâte cusururi ar avea, oferă actorilor prilejul de a lucra pe un câmp vast de experiență, putând desfășura întreaga lor gamă de posibilități artistice.

Astfel, d. Botta a dovedit — acum, la sfârșitul stagiunii — că poate interpreta cu ușurință orice rol de compoziție.

EMIL BOTTA

Credem că direcția Teatrului Național îi va da ocazia, de-acum înainte, să împartă frățeste rolurile de acest gen, împreună cu Toma Dimitriu, un alt actor tânăr specializat în rolurile de compoziție și foarte mult distribuit în trecuta stagiune.

Doamna Madeleine Andronescu a trecut cu mare ușurință prin rolul destul de simplu al fetei bune și oropsite. Acum, odată ce lumea s'a convins de realele calități, ale d-nei Madeleine Andronescu, sperăm că dansa va fi distribuită în roluri pe linia talentului său autentic.

Simpla apariție pe scenă a d-nei Lilly Popovici provoacă încântarea din ce în ce mai multilor săi admiratori.

Rolurile pe cari le studiază d-na Lilly Popovici, nu-și găsesc o altă interpretă pe prima noastră scenă. Bunăfăcătoarea, așa cum o prezintă dansa, nu e nici supărător de vizibilă, nici as-

cunsă după ticuri de femei rea. E o bunătate profund umană, pe care d-na Lilly Popovici o realizează cu mijloace cât se poate de simple. Nelipsit de nici-un amănunt, jocul d-nei Lilly Popovici poate fi comparat cu acele grațioase broderii, lucrate cu ață migală.

Am admirat de asemenea silueta elegantă a d-nei Nora Peyov, precum și jocul plin de ingenuitate al d-nei Tilda Radovic.

D-nul N. Dimitriu a realizat tipul clasic al criminalului din melodrame, iar d-nul Gîngulescu a fost la fel de sobru și de elegant, cum ne-a obișnuit în ultimul timp.

MADELINE ANDRONESCU

O apariție interesantă a avut d-na Victoria Corcioi în actual I, iar d-nul Motoc, în rolul ofițerului îndrăgostit e arătat că posedă toate calitățile pe cari i le cerea rolul.

Textul l-a „servit” cel mai mult pe d-nul Florin Scărlătescu, distribuit în rolul hazliu al servitorului credincios și lenez.

Această excelentă distribuție a fost strună de d-lon Sahighian, care, dozând ecelele a căutat să prezinte o versiune mai „modernizată” chiar decât textul inteligent revizuit de d-nul Tudor Mușatescu.

TRAIAN LALESCU

Cronica Musicală

PREGATIRI ȘI PROMISIUNI

Cu intențiuni și strădanie de a activa tot mai viu și mai plin, aducând vieții muzicale a vlitoarei stagiunii elementele cele mai prielnice acestor feluri, foruri oficiale, direcțiuni de instituții, compozitori, maestri, impresari și artiști din toate ramurile muzicii, nu-și îngăduie în vederea realizării ce pun la cale, prea multă vacanță.

O emulație nouă, o influență inovatoare, străbate parca, prin Europa, în reînnoire și regenerare, și lumea artelor.

Pilda luminoasă a a celor care, în mijlocul celui mai amplu razbolu de răscutare de timpuri pe care l-a avut vreodată omenirea, continuă parca în și mai înălțătoare strălucire să aducă prinoșuri celei mai valoroase, mai semnificative, mai îmbelșugate manifestări, își găsește ecou.

Nicicând mai desăvârșite interpretări lirice, mai largi și felurite înfăptuiri muzicale, mai minunată folosire a tuturor talentelor și resurselor, mai credincioasă cinste și slăvire a artei și a propovăduitorilor ei, nu s'au putut a la decât în Germania de astăzi, în Italia de astăzi și la neamurile care, împreună cu ele, în lupta triumfătoare împotriva întunericii, dovedesc și prin această înălțimea spirituală a idealurilor lor.

De pe acum, proiecte și inițiative ferice se desvoltă și la noi. „Opera Română” va căuta să continue, la momentul potrivit, marșurile ei turnee de răspândire a culturii muzicale, a gustului pentru muzică, în provincie, urmărind în acelaș timp înfăptuirea marelui deziderat al înființării unei orchestre simfonice proprii. Pentru reședință, își prepară o reînnoșare de interpretări și

aducerea în scenă a cât mai multe din operele românești admise în repertoriu.

Un balet de Mihail Jora, din care un concert simfonic a descoperit câteva pagini de un tâlc, o savoare și o măiestrie a vervei compozitorești care vor face de sigur din premiera „Demoazele Mărluța” un eveniment pentru instituție și pentru muzica noastră, va deschide albumul de nouăzeci și șase de tablouri în reprezentarea de prima prezentare a „Reginei Primăverii” de Gluck, de asemenea pentru prima dată înscris ca autor în repertoriul „Operei Române”, ceace înseamnă un început de împlinire a unei serioase lacune.

O operă bufă de compozitorul Teodosiu: „Papură Inpărât” va fi altă premieră. O operă de Nicolae Brânzeu va fi de asemenea pusă în repetiție, iar dintre marile partituri străine, „Friedrich Schütz” de Weber și „Don Carlos” de Verdi.

„Filarmonica” plănuește de asemenea modificări și inovații importante în modul de organizare al concertelor ei.

Se vor institui abonamente pentru 12 concerte, cu programul dinainte cunoscut. Câte un compozitor român va dirija, în multe din concerte, încaodată în programul general, câte o operă proprie.

O largă serie de dirijori și soliști străini din cei mai de seamă, vor lua parte la aceste concerte.

Se înfășoară, schimburile artistice se vor intensifica, asigurând și o tot mai interesantă difuziune peste hotare a artei muzicale românești.

Vom putea reveni, credem, în curând, în chip mai amănunțit, asupra acestor îmbucurătoare perspective ale vlitoarei stagiunii.

ROMEO ALEXANDRESCU

Portrete noi Ion Aurel Manolescu

Îi gădea „unchiul” bilete la teatru și „el se ducea să vadă actorii.

Și juca Ion Manolescu alături de Nottara, Demetriad, Buljinski, Ventura.

— „Unchiule, vreau să mă fac actor”.

Ion Manolescu a fost cu el, mai sever decât cu alți elevi.

Nu vroia ca celălalt să-l acuze că protejează pe cineva.

Ion Aurel Manolescu a tăcut. A tăcut și a înmăgălit.

Eră cel mai săltător elev din clasa lui Ion Manolescu.

Și într'o seară — era pe-atunci încă pe băncile Conservatorului — a înfruntat lumina rampei și văzerea publicului.

Atunci și unchiul a recunoscut: — „Ne poate, ai talent!”

„Altoșă” din „Frații Karamazov” a fost marea lui biruință.

Nu s'a oprit aici: „Crimă și pedeapsă” (un spectacol dat de elevii dela Conservator); „Mama” „Zile senine”; „Fata dela garderecbă”, etc., etc.

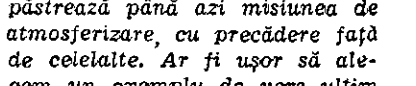
Multe roluri, mult succese. A fost și director de teatru (mi se pare că are 25 ani).

„Adam și Eva” a însemnat pentru el un mare succes moral. Cel material nu-l interesează.

Și se poate lăuda azi că e unul dintre cei mai iubii actori ai țării noastre generații.

— Ce spus, maestre Ion Manolescu?

— Pe semne, la fel ca și noi: — „Bravo, nepoate!”

T. L.

VERSUL ULTIM

(urmăre din pag. I)

Una dintre realizările cele mai caracteristice ale „poantei” lirice, este versul ultim al poeziei. Căci, incontestabil, dacă această poantă — această pendulă dintre așteptat și neașteptat — se poate regăsi, și se regăsește cu regularitate, în modul propriu de a fi al oricărui vers, în versul ultim ea este mai evidentă ca în oricare altul, nehotărârea, indecisul, dilematicul, „echivocul” limbajului poetic — cum îi spune Pius Servien acestui ca caracter — se realizează în versul tipic și caracteristic pentru întreaga poezie.

În versul ultim, spiritul caută întotdeauna soluțioarea poeziei. Hărțuit de aventuroasa echivocitate a celorlalte versuri, el se precipită, plin de nădejde, spre finele poeziei, de la care așteaptă limpezirea apelor și în care tinde să se relaxeze un moment. Fie că această soluțioare vine, fie că versul ultim accentuează și mai mult echivocul celorlalte, în versul ultim spiritul culminează în pendularea sa, căzând mai mult pradă altui sens decât acela la care se aștepta.

Poetul mare posedă întotdeauna un dar deosebit de a încerca ultimul vers al poeziei, cu bogății pe care celelalte nu le au, ci le fac doar presimțite. În sensul ultim, poetul se definește clarificându-se, sau se clarifică ascunzându-se și mai mult în dosul impermeabilității formei. În orice caz, în versul ultim el isprăvește de spus ceace avea de spus și acest fapt dă versului ultim o gravitate deosebită și preocupă pe poet cu mai multă ardoare. Regretând probabil că nu a putut spune mai mult până la acest vers, poetul încearcă, cel puțin în ultimul, să spună totul sau în orice caz să accentueze ceace a spus. El trebuie să creze cu acest vers o stare de spirit care să continue și după ce discursul său liric s'a terminat. El trebuie să dea impresia că deși isprăvind poezia, ea nu s'a isprăvit, ea se continuă și poate fi continuată și dincolo de limita formală a ultimului cuvânt spus. Căci el nu-și poate satisface conflictul interior, decât majorându-l la maximum și dându-i o continuitate în lumea exterioară, cât mai întinsă.

Având, prin urmare, o mistime atât de importantă în economia de ansamblu a poeziei lirice, versul ultim este versul cel mai reprezentativ al activității poetice. Și dacă afirmația — pare-mi-se a lui Edgar Poe — că cel mai inspirat vers al unei poezii trebuie să fie cel dintâi, poate fi justă, afirmația că versul cel mai reprezentativ al unei poezii trebuie să fie ultimul, este cu siguranță.

al poetului, care soluțioează astfel un întreg peisagistic, printr'o poantă care n'are nimic descriptiv în ea.

Versul epigramatic este versul ultim tipic. Precepa lui este deosebită, faptul acesta datorându-se în bună parte caracterului dublu de vers întregitor pe de o parte și vers independent pe de altă parte. Astfel el, deși face parte din aceeași familie cu celelalte versuri, el își păstrează față de ele, un plus de libertate care îl apropie de versul autonom. Lucrul se explică prin aceea că versul epigramatic se încarcă cu mai mult accent, ultimul fiind și cu mai multă forță magică. Versul epigramatic este versul cel care soluțioează întregul poetic, prin două sau trei cuvinte, lăsând impresia că întreaga poezie a fost scrisă numai de dragul lui și asemănându-se astfel cu epigrama care, toată, nu există decât de dragul poantei ultime. În dacoviana

„Tălângile — trist
Tot sună dogit,
Și tare-i târziu,
Și n'am mai murit...”

se încheie prin „Și n'am mai murit”, tipic vers epigramatic, un drum liric care câștigă amploare numai în ultima escază.

Versul ultim epigramatic este menit nu atât să precizeze o atmosferă, precum versul autonom, cât să creze, în mod unitar, o stare sufletească. El realizează acest lucru, fie accentuând asupra unei stări anterioare, ca în:

„Iar timpul crește în urma mea... [mă întunec”

fiu contrastând cu întregul, adică afirmând ceva ce până la el a fost negat, fie negând ceva ce până la el a fost afirmat. El e un vers — ca să zicem așa — „raisonneur”, întrucât el dă conflictului sau tensiunii un sens unitar. Prin aceasta, el are întotdeauna ceva teatral în modul său de a fi. Lăsăm cititorilor plăcerea de a găsi exemple pentru cele enunțate mai sus.

Leit-motivul. Este o „grund thema” poetică. Un vers fundamental care vine mereu, din timp în timp și din loc în loc, în ansamblul poetic. El servește prin excelență atmosfera poetică, la „leit-motivul” liric neputând fi vorba ca la „leit-motivul” muzical, de o idee servită, prin aceste repetiții, decât foarte rar.

Noapte bună”

Versul ultim „noapte bună” încheie un peisaj, intervenind din afara lui și, aparent, fără să aibă nici un fel de legătură cu el. Cu toate acestea, atribuția lui în ansamblul melodic al poeziei e de așa natură, încât chiar are tonom cum e, și se poate face abstracție de prezența lui în poezie. El pătrunde ingenios în sânul atmosferei poeziei și se alipește acesteia printr'un truc

timului secol și el este desigur de proveniență ușor romanică. Din acest motiv probabil, el își păstrează până azi mistiunea de atmosferizare, cu precădere față de celelalte. Ar fi ușor să alegem un exemplu de vers ultim leit-motiv. Căci fiecare poet aproape, șine de datoria sa să scrie odată, cel puțin, un asemenea vers. Totuși amintim minunatul „Venți după mine tovarăși” al lui Lucian Blaga.

Versul continuativ este versul care continuă strofa sau poezia păstrându-și până și legăturile de punctuație cu acestea. E versul cel mai dificil, pentru că el trebuie realizat cu mai multă măiestrie poantă. Aceasta neapărat evidentă în conjunctura lui, trebuie totuși să figureze ca sensul lui. Adică, în versul ultim continuativ, poanta trebuie să se realizeze, așa zicând, printre rânduri. Poezia nu poate niciodată rămâne deschisă, formal deorbind. De aceea menirea versului ultim continuativ e atât de dificilă. El trebuie să încheie o poantă, fără să aibă nici o cheie. Căci într'adevăr, pe când celulele te forme de versuri ultime sunt, prin excelență, versuri „cu cheie”, versul continuativ este un vers a cărui cheie e conținutul oarecum în celelalte. Versul continuativ nu poate contrasta. El nu poate interveni din afară. El nu poate reveni. El trebuie să continue. Și cum o poezie este capabilă de a continua la infinit, el trebuie să știe întotdeauna când să se oprească. Acțiunea pe care trebuie să o îndeplinească, nici prea devreme, nici prea târziu, ci tocmai atunci când trebuie.

Marele maestru al versului continuativ în literatura noastră e, incontestabil, Tudor Arghezi. Poezii precum „Jignire”, „Gravură”, „Mitra lui Grigore”, sau „Prințul” sunt, în această ordine de idei, realizări excepționale.

O formă de vers continuativ este versul integrator. Acest vers este, în construcția lui tehnică, de o subtilitate și un rafinement excelsiv. Căci el reușește să integreze un tot cărui îi aparține și pe care-l continuă, numai datorită inspirației, într'adevăr majore, sub semnul căreia a fost scris. Versul integrator e deobicei nu numai versul ultimului rând liric, dar e, ca să vorbim astfel, versul ultimului cuvânt din poezie. Printr'un cuvânt ingenios utilizat, versul continuativ câștigă un plus de accent, care îi întărește simțitor poziția sa finală, în cadrul poeziei. În

„Și dacă norii des se duc
De ese în luciul luna,
E ca aminte să-mi aduc
De tine 'ntotdeauna”,

acest „întotdeauna” are o greutate finală mai amplă, desigur, decât a altui cuvânt, cum ar fi de pildă „orișicând”, cuvânt cu o utilizare semnificativă identică. Dar aici intrăm într'un domeniu în care nu are dreptul să vorbească decât talentul mare sau geniul.

RADU STANCA

O PRECIZARE

Ne placem să credem că informațiile artistice și literare pe care le găsim zilnic în pagina a doua a ziarului Viața sunt conștiincios controlate în ce privește exactitatea, tot astfel cum aprecierile critice ale redactorilor paginii, cari se ocupă cu o măgulitoare atenție de Universul Literar sunt inspirate numai din dorința de a oferi cititorilor ziarului orientări sigure în literatura și publicistica noastră literară.

Totuși, surprizele nu sunt excluse. Astfel, am citit în unul din numerele recente ale ziarului, o informație privitoare la activitatea literară a d-ului Ștefan Baciu, „cunoscut — scri-

ziarul — pentru râvna cu care conduce unul dintre săptămânalele noastre literare”.

Surprinderea noastră-i explicabilă, de vreme ce noi nu-l cunoșteam încă pe Ștefan Baciu, prietenul și colaboratorul statornic al Universului Literar, să fie și conducătorul vreunui dintr-o „săptămânalele noastre literare”. Sau poate redactorul binevoitorului informații a înțeles să pună accentul pe râvnă? Dar atunci, una-i a râvnii și alta a conducerii — și în acest caz, felul anticipativ al însușării ni se pare puțin necuvenit pentru Universul literar, ai cărui redactori solidarizați printr'o sinceră camaraderie, n'au înțeles să-și afirme vreedată velleități ierarhice.

Va apare în curând Poemul sistemului solar sonete de ȘTEFAN STĂNESCU

TRALL.

FRIEDRICH NIETZSCHE

NOTE VERMARE. Din lirica lui Nietzsche

nu a fost și nu e încă actual. Toți cei cari au crezut că fusese vizionarul și profetul vrămii lor...

evul mijlociu al acestei noi secte sociale să domine multe veacuri până la o altă renaștere.

Deci Nietzsche nu e încă actual. Și nu este, în afară de aceste, fiindcă vorbește în numele lui de foc li s'a mai dat o întrebare...

Filosof neîmplinit, — adică nefârșit, — autorul Veseliei și tinerii și al Zorilor rămâne, totuși, un mare confident al nesfârșitului...

Nu este, cu alte cuvinte, program sau jalon pentru toată lumea.

Deaceia literatură ce se va înmulți în jurul problemei sau al fenomenului „Nietzsche” este, de la început, condamnată să poarte semnatura „divagației”.

DECE SA NU-L CLASĂM ATUNCI

printre poeți pe acest proteic Friedrich Nietzsche? Știm, spre exemplu, că pe la vârsta de 14-15 ani, pe când se găsea la școala princiară din Pforta...

In afară de acestea, paginile sale „filosofice” sunt mai bogate în poezie decât volumele de vers ale multor poeți cu plume și laudă.

DA, NIETZSCHE

este și poet. Unul dintre acei poeți, — nu-i discutăm rangul, — pe cari i-a făcut, cu lucidă lipsă de milă, frați de lapte cu minciunoșii.

1. ZEULUI NECUNOSCUT (Dem unbekanntem Gotte)

Încă odată, până plec mai departe și-mi trimit înainte privirile, îmi ridic însingurat mâinile spre tine, spre care fug, (și) căruia în cea mai adâncă profunzime a inimii i-am sfârșit, cu fast, altare ca 'n orice timp să mă chema iar vocea ta.

Pe ele ard, adânc înscrise, cuvintele: Zeului necunoscut. Al lui sunt, chiar dacă am rămas în ceata pângăritorilor până 'n ceasul acesta.

Filosoful în uniformă (Nietzsche teterist)

Patruzeci și opt sunt, de obicei, poemele lui, prezentate în edițiile de opere alese. Intrucât la noi e cunoscut numai Zarathustra și prea puține pagini în plus, socotim că, o prețuire a liricii nietzscheene propriu zise, nu poate fi păgubitoare.

2. TOAMNA (Der Herbst)

Aceasta-i toamna: Îți va mai rupe inima! Pleacă'n zbor! Pleacă'n zbor! Soarele se furizează spre munte și urcă și urcă și se-odihnește la fiecare pas.

3. PESTE UȘA CASEI MELE (Über meine Haustür)

Locuțese în propria mea casă niciodată nu l-am imitat pe nimeni nimic și — răd de fiecare dată ru care n'a răs de sine însuși.

4. FARA INVIDIE (Ohne Neid)

Da, fără invidie privește el: și voi îl cinștiți pentru aceasta? El nu se uită asupra cinștirii voastre; ochii-i de vultur e pentru aepăriare, el nu vă vede!

5. ECCE HOMO

Da! Știu din ce mă trag! Nesaturat asemeni jăcării ara și ma consum.

6. STERNEN-MORAL (sau, poezie mai corectă, morală siderală)

Predestinați căii stelare ce-ți pasă, stea, de 'ntunecimi? Roțește fericită prin acest timp!

DUPĂ MARI NOI (Nach neuen Meeren)

Încolo vreau; și mă încred deacum în mine și'n gestul meu.

2. TOAMNA (Der Herbst)

Aceasta-i toamna: Îți va mai rupe inima! Pleacă'n zbor! Pleacă'n zbor!

3. PESTE UȘA CASEI MELE (Über meine Haustür)

Locuțese în propria mea casă niciodată nu l-am imitat pe nimeni nimic și — răd de fiecare dată ru care n'a răs de sine însuși.

4. FARA INVIDIE (Ohne Neid)

Da, fără invidie privește el: și voi îl cinștiți pentru aceasta? El nu se uită asupra cinștirii voastre; ochii-i de vultur e pentru aepăriare, el nu vă vede!

al lui sunt — și simt lafurile cari mă trag în jos din luptă și, chiar de fug, mă zupun, totuși, slujbei lui.

2. TOAMNA (Der Herbst)

Aceasta-i toamna: Îți va mai rupe inima! Pleacă'n zbor! Pleacă'n zbor!

Soarele se furizează spre munte și urcă și urcă și se-odihnește la fiecare pas.

Ce ofilită s'a făcut lumea! Pe fire, înținse oboșit, își cântă cântecul vântului.

Nădejdea a fugit, el îi jalește 'n urmă.

Aceasta-i toamna: Îți va mai rupe inima! Pleacă'n zbor! Pleacă'n zbor!

O fruct al pomului, tremuri, caz?

Ce taină te-a învățat noaptea, că fiorul de ghiață și-acoperă obrazul, obrazul purpurii?

Cine mai vorbește? Aceasta-i toamna: Îți va mai rupe inima! Pleacă'n zbor! Pleacă'n zbor!

Nu sunt frumoasă — așa vorbește floarea stelelor — dar-i iubesc pe oameni și mângâie oamenii ei trebuie să mă vadă flori și se pleacă după mine

ah! și mă rup — în ochii lor lucește atunci aducerea aminte, aducerea aminte de ceva mai frumos decât mine: — o vâd, o vâd — și mor astfel!

Aceasta-i toamna: Îți va mai rupe inima! Pleacă'n zbor! Pleacă'n zbor!

3. PESTE UȘA CASEI MELE (Über meine Haustür)

Locuțese în propria mea casă niciodată nu l-am imitat pe nimeni nimic și — răd de fiecare dată ru care n'a răs de sine însuși.

4. FARA INVIDIE (Ohne Neid)

Da, fără invidie privește el: și voi îl cinștiți pentru aceasta? El nu se uită asupra cinștirii voastre; ochii-i de vultur e pentru aepăriare, el nu vă vede!

5. ECCE HOMO

Da! Știu din ce mă trag! Nesaturat asemeni jăcării ara și ma consum.

Lumina se jace totul ce-apuc, iacune totul ce las: Fiucără-s de bună seamă!

6. STERNEN-MORAL (sau, poezie mai corectă, morală siderală)

Vorausbestimmt zur Sternbahn, was geht dich, Stern, das Dunkel an? Roll selig hin durch diese Zeit!

Truducerea: MORALĂ A STELELOR (sau, poezie mai corectă, morală siderală)

Predestinați căii stelare ce-ți pasă, stea, de 'ntunecimi? Roțește fericită prin acest timp!

Mizeria lui jic-ți streină și departe! Lumii celei mai îndepărtate aparține lumina ta!

Mă să jic un păcat pen tu tine! Numai o poruncă și-i daă: jii pură!

DUPĂ MARI NOI (Nach neuen Meeren)

Încolo vreau; și mă încred deacum în mine și'n gestul meu.

Deschisă zace marea, spre-albăstrimi mi se avântă nava genezeză.

Toate-mi strălucesc, noi și mai noi, nămiata doarme pe spațiu și timp — numai ochiul tău — uriaș mă privește, înfinit!

(Urmare și sfârșit în n-ruul viitor)

TRAIAN CHELARU

Balada tatălui vitreg

Am un copil mai bătrân decât mine Și mic de statură, de pare pitic Și-oriunde mă mut în vizită-mi vine...

El vine gătit, îndrăcitul copil, — În haine ciudate, cu zămbet pe buze Și ntins... ca la o sărbătoare! Umil De mine'ntrubând la vecini, cere scuze...

Fecioru-mi cel mare, unic după lege, Și fata mea, vesela lui surioară, Sunt gata cu lungi prietenii să se lege Cu-oricine, de-oriunde!... Și-i voia mea, doară! Ci'n veci el venind, nu'nțelege!

Se miră cu toții dece-l izgonec, Când până la prag cu bașciuri pătrunde... Pe toți îi aud surăzând cum șoptesc. Nu vreau să-l primesc nici aici nici oriunde Și fierb de mânie, de cum îl zăresc!

Toți spun c'ar vrea doar să-mi aducă vreo veste Sau, poate, să-mi ceară un sprinț, un sfat... Eu nu vreau să știu, — așa firea-mi este! — Și-l svârî, strigând „Pleacă”, pe scară, turbat... Aceasta-i întreaga-mi poveste!

ȘTEFAN STĂNESCU

NOTE ITALIENE

UMANISMUL MORAL AL LUI PETRARCA își inițiază un scurt dar plin de sugestii articol, Giulio Bertoni într'un număr mai vechi din Il libro italiano nel mondo, (anul I, numărul 6-7).

Francesco Petrarca, spune cunoscutul membru al Academiei italiene, stă în fruntea șirului de mari umanisti care nu s'au închis în negura filosofărilor abstracte, ci s'au forțat să adevieții un sens, o valoare, o semnificație morală.

Se spune că Petrarca e cel dintâi umanist, că e primul om al Evului Mediu care întrezărește problemele omului modern. Prin ructură, cultură, și datorită timpului în care-a trăit, — epoca în care cultura trecea dela scolastică la oamenii Renașterii, la umanisti, — neputând să adere total la nici o tagmă, Petrarca rămâne prototipul omului dela răscrucea curentelor culturale, „Veni contrari alla vita serena”.

Înspăimântă și-i repugnat deopritivă, subtilitatea scolasticilor ca și nepăsarea umanistilor față de marile probleme ale existenței, față de chinul fără nume al îndoelii. Erudiții, filozofii, criticii și arheologii umanisti se mulțumeau cu descoperirea unui text vechi și descoperirea unui manuscris de-al lui Ovidiu sau Cicero era suficientă pentru uscata lor fericire. Petrarca aspira la perfecțiune. Simțea, tiranică, trebuința înroșpeciei, a analizei interioare, a disecării propriului suflet.

Revelatoare în această privință e disputa filosofico-morală din Secretum, (una dintre operele cu pronunțat caracter autobiografic, numită și „De conflictu curarum suarum” sau „De contempu mundi”), unde, prin gura Sfântului Augustin, poezul își recunoaște cu multă sinceritate slăbiciunile care-l fac să se îndoiască de valoarea sa morală.

„Liniștea — spune Giulio Bertoni, — „la quiete dell' animo libero e contento di se” s'ar putea găsi în alt mare umanist, în Leonardo de exemplu, care, deși fundamental deosebit de Petrarca, a fost și el din aceia care-au avut răvna de a se cunoaște, de a se regăsi, de a se avea. Dar Leonardo și-a regăsit liniștea și seninătatea în covârșitoarea rașinută estetică care l-a îndepărtat de viață, mutându-l în atmosfera artei și a frumuseții, acolo unde totul e încântare și vis fără de trezire.

„Atitudinea estetică a lui Petrarca era turburată și învinșă de cea psihologică. Natura lui e poet și de artist era așa de contrazisă de puternice și vii interese morale, încât toată existența lui s'ar putea defini printro continuă luptă de îndoeli și de probleme, o contracțiune, o pasiune. Și n'a putut atinge echilibrul, armonia interioară. S'a căutat cu neliniște, s'a găsit și s'a pierdut. Aceasta a fost; soarta lui dispărea. A fost prea mult artist, pentru a fi un maestru al vieții”.

Și-a voit să fie prea mult un maestru al vieții pentru a se mulțumi numai cu asta, am adăga.

Generațiile următoare lui Petrarca, până în prima parte a Cinquecentului, n'au cunoscut pe omul chinuit din poet, ci numai pe cămărețul senin al blondei provențale. Pasiunea morală a lui Petrarca a fost întinsecă de cea amoroasă.

G. C. NICOLESCU

CONSTANȚA TUDOR

Sensul morții și sensul vieții

(Urmare din pag. 1-a)

Elementul primordal și pozitiv al lumii este viața. A căuta sensuri morții este un act de negațiune a vieții: stădilitate și lașitate totdeodată. Moartea e esențială. Individului, cu atât mai mult cu cât este tânăr, izbăvirea nu-i poate veni prin inexistență. Pentru împlinirea destinului său, nu numai pentru izbăvire, care de asemenea este un act pozitiv pe plan metafizic, dar care pe tărâmul realității lor însemnă o contribuție pozitivă, se impune fiecărui să aibă împede în suflet sensul vieții, nu sensul morții.

O primă eroare a oamenilor este că privesc moartea durativ, ca spațiu imens care ține dela încheierea vieții până în nesfârșit. Această perspectivă înspăimântă. Dar moartea nu este aceasta: moartea e o singură clipă, un fenomen care oricare altul din viață, la capătul acesteia, care însă nu este determinat de conștiința umană. A căuta să dai acestei clipe, trecătoare ca toate cele din viață, o însemnătate deosebită și un sens, chiar izbăvitor, este într-o bună măsură imoral și, în orice caz, total distrugător de elanuri constructive. Moartea nu trebuie să preocupe pe oameni dacă vor să nu se teamă de ea și să realizeze ceva în viață; ei nu l se poate da n'c'o semnificație deosebită, cu atât mai mult cu cât ea este un act determinat din afara conștiinței celor ce o primesc. Nimeni nu merge în primejdia cea mai mare fără certitudine, subconștientă măcar, că o va depăși. Siguranța morții într'o luptă la care mergi paralizează elanul și echivalează cu o sinucidere. Sinucidașii, singurii la care moartea este provocată de propria lor conștiință, nu răscumpără mai niciodată ceea ce vor să îspășească.

Oamenii uită de asemenea, când vor să dea o anumită semnificație morții, că ea poate veni în orice clipă și desăvârșită vieții. Alexandru cel Mare a murit scâr-

dându-se; Napoleon, în pat, bolnav de cancer; un exercer celebru se sinucide teatral, fără ca moartea să schimbe cu ceva semnificația vieții lor. De fapt, dacă se privește cu atenție, fără patmă și înăutru lucrurilor, n'nic nu se poate schimba, nimic nu se poate răscumpără prin actul morții. Emma Bovary sau Otelka nu răscumpără nimic prin moartea lor. Grui Sanger sau Tannhäuser se izbăvesc prin acte din viață, nu prin moarte. Moartea nu este ceva pozitiv; ea nu aduce nici pe plan concret nici pe plan metafizic, niciun rod vieții. Dacă un om își stărește zilele — este un lucru fără însemnătate. În clipa aceasta chiar în care sunt parcurse rândurile acesteia, cuvântul acesta amune, cu expirat, inconștient de al lor sau părășit în depărtate ținuturi, mulți oameni, fără ca să ne simțim pe-a mulți m'cați, deși fenomenul este asemenea cu cel care va fi la fiecare din noi, cândva. Însemnat este numai ce a putut realiza fiecare în viață, nu în ce împrejurare s'a întâmplat să-l ajungă sfârșitul.

Singura semnificație ce s'ar putea scoate din moarte se află urmând cât de liniștit a prim'to omul, cât de fără nerăbdare, dar și fără dorită zăbovire sau teamă o aștepta, pentru că de aici se vede cât de pregătit se simțea el să plece în orice clipă. Această seninătate desăvârșită în fața morții, fără să o genească și fără să o cheme, vine însă numai din conștiința că nu sensul morții, ci sensul vieții a fost aslat și împlinit. Sunt oameni care pornesc fără să ezite la acțiune, pe care știu că le vor plăi cu viața lor. Curajul le este întreg, energia sporită și eventualitatea morții ce-l va urma este acceptată cu liniște, pentru că ei au certitudinea că vor muri după ce vor înăpăi. Aceasta faptele din viață, care va face ființa umană să rămână și dincolo de existența ei fizică, izbăvește și le dă liniștea supremă. Mântuirea, așa dar, nu se poate afla în moarte, ci în viață, căci mântuirii pentru om nu poate fi decât altul pozitiv, în viața de toate zilele.

Fără îndoială, viața apare multora, când orată să gândească asupra ei, cu drept cuvânt zadarnică. Ne

naștem, trăim, moartea ne pândește în orice clipă, fericirea nu putem spune niciodată că am prins-o, murim mai totdeauna prea devreme, nu știm nimic din ceea ce a fost înainte de a ne naște, nici din ceea ce va fi după moarte. Treccm ca o scâmbie, ne stângem, și devenim cenușe, fum sau jărână. Oamenii încearcă să găsească un sens acestei existențe efemere și adeseori inutilă, în direcții care se dovedesc terpe și li se pare mai târziu că impun ispașiri. Dar nu le pot afla, ascultând de prejudecățile mediocrităților, decât într'o anumită moarte, ca și cum scopul vieții ar fi să mori într'un anumit fel. Capătul vieții — nu roeul vieții este moartea. Și viața, care atât pare de neînsemnată în fața atotputerniciei morții, o învinge pe aceasta, depășind-o la oamenii care nu se mai tem de clipa finală pentru că ea nu-i mai poate DESFIINȚA, nu le mai poate șterge existența de pe fața pământului fără să rămână n'c'o urmă din ei.

Acești fericiti stau senini în fața morții ce va să v'ndă oricând, pentru că în urmă rămân roadele vieții: faptele, actele pozitive. Incontestabil, suntem vremelnici. Vremelnicia este esența vieții și moartea poate veni oricând. Față de această certitudine, nu se poate da altă justificare existenței omenești, care altfel ar fi fără rost, decât printro plus pe care îl aduce fiecare umanități față de ceea ce fusese până atunci. O operă de artă, una științifică, o descoperire, executarea în chip deosebit a unei buccii muzicale, sădrea unui pom, o fântână, un copil, cea mai însemnată până la cea mai neînsemnată „creațiune”, în sensul cel mai larg al cuvântului — lată roșul vieții, semnificația ce i se poate da. Prin împlinirea acestui rost, se împlinește destinul fiecărui, omul se înalță dincolo de el însuși, își poate contempla liniștit grandocrea și n'nicnicio vremelnicei sale, iar moartea nu-l mai înspăimântă, pentru că el știe că în parte a biruit-o, că nu va muri; de tot și că nu are nimic de așteptat dela nepuința ei: nici implacabilă cruzime, nici îndurare.

G. C. NICOLESCU

CONSTANȚA TUDOR

POLOBICA INVATA CRISTIANA

Pantofii lui STERE

- Schiță -

de TIBERIU TRETINESCU

Când s'a întors Bijboc acasă și și-a găsit nevasta între două scaune, așezându-se când pe unul când pe celălalt, s'a crucit. Sau, cum ar fi zis Johnny în moldoveneasca lui: „s'a crucit”.

Nu vă speriați: Johnny n'are nicio picătură de sânge celtic-picto-anglo-saxono-normand în el iar din limba Albionului un păstrăz decât câteva hărburi culuse în calea celor șasezece ani de școală, cum ar fi de pildă: hauduindu, ochel, olrait și taimisoni, cari în glagorea lui au cam toate aceleași înțeles, adică „Hai noroc!” Pe cei șapte ani de acasă i-a petrecut între picioarele mesii, de care-l lega maică-sa când pleca după treburi, punându-i alături și bidul cu fiertură de fasole, și între cântăria tăică-său, notar vrednic și român dintr'o bucată într'un sat din jurul Romanului. Acești șapte ani au fost aceia, cari și-au lăsat pecetea cea mai neștearsă asupra firii și sufletului lui Johnny.

Neaș în toate apucăturile și pornirile sale, la cea dintâi vorbă, pe care o rostea, ieșea la iveală de sub stralele de domnșor (geolog la o societate petroliferă) tot vechiul Ionică, prichindul legat de piciorul mesii, pentru care era o adevărată mândrie de bărbat să găsească maică-sa la întoarcere bidul de fasole gol și lins lună. De împrumut îi erau stralele și domnia și tot de împrumut îi era și numele pestriț de Johnny Holodrio.

Veti afla mai încolo de ce Johnny și de ce Holodrio. Deocamdată să nu ne uităm de indelectivă ciudată a Polobicei, nevasta lui Bijboc.

Au, veti vrea să știți de ce o chema pe Polobica, Polobica și de ce pe Bijboc, Bijboc. Văși spune bucuros, că doar de aceea stăm la taifas, dar mă tem că de prea multe paranteze...

Dar, la urma urmelor, toată povestea a-această nu-i decât o paranteză. Una din acele paranteze de lipsa vieții, pe cari și le deschide omul, asemeni unei ferestre spre seninul și nemăsurarea cerului, pentru a mai scăpa o clipă din bezna luptei pentru bucată de pâine. O fugă de tine însuși, de titlurile tale, de cutiuta în care te-a vârlit societatea punându-ți o etichetă și dându-ți o anumită „sarcină de îndeplinire”.

Intr'o asemenea paranteză s'au cunoscut toți cei despre cari va fi vorba aici, asemenea paranteze erau toate prilejurile când se adunau și când hohotele lor de râs și hărmălaia puneau întreaga vecinătate pe gânduri. Iată de ce și numele pe cari și le-au dat erau și ele tot paranteze.

Dece v'as vorbi despre domnul inginer... — era cât pe aci să-i zic pe nume — când e mult mai potrivit să-i zic Bijboc? Pentru că, oricât o fi moștenit el cu hărtă în regulă și acte de naștere oficiale numele tătâne-său, și oricât ar suna de frumos acel nume, nu i se potrivește. Tot așa cum lui Mircea-cel-bătrân nu i-ar fi șezut bine să-i zică Ionescu-cel-bun. Un nume are o viață a lui, o înfățișare bine hotărâtă. Mircea-cel-bătrân nu putea să fie decât Mircea-cel-bătrân, Mihai Viteazul numai Mihai Viteazul; iar Bijboc nu poate fi decât Bijboc.

Rostiți pe „Bij” lung, înalt, pierdut, ca un băzâit de albine într'o prăcădă înflorită, și-apoi tăiați-l deodată cu un „boc” uscat, sec, ca o bășică de săpun care se sparge. Asta e Bijboc.

Biij, adică lirism, visare, seninătate, urmate de boc, care închipuie nimicirea printr'o stângăcie sau glumă nesărată a tot ceea ce s'a căzmit să clădească biij.

Dar Bijboc mai poate fi spus și altminteri. Puneți tot accentul pe boc, rostit cu gâsul ridicat și nu-l folosiți pe biij decât ca pe o părghie, care să-l salte cât mai sus pe boc. Nu seamănă atunci cu un bobărnac? Pentru că Bijboc al nostru nu scapa nici un prilej de-ași bate joc de orice și de-a da cu tifla oricui.

Prin urmare, Bijboc a fost să fie Bijboc și nimic altceva.

Iar Polobica era împerecherea lui Polob luat dela polboc cu ica luat dela păsarica. Dece această împerechere, vă voi spune în decursul acestei predeșovii, în care Polobica învață cristiana.

După ce Bijboc s'a crucit, a clipit din ochi ca unul care nu pricepe dacă vede a-avea sau visează, și, dacă a văzut că nu se poate dumiri ce-i cu topălaia Polobicei de pe un scaun pe altul, s'a hotărât să dea drumul glasului:

— Ce faci tu, Polobico?

— Invăț Cristiana!

— Inveți?...?

— ...Cristiana!

Acum Bijboc a dat să se crucească dar nu s'a mai crucit. Nici n'a mai clipit din ochi, că a văzut adineaori că asemenea mijloace nu duc la nicio lămurire. Și era cât pe aci să scandeze în gând versurile lui Coșbuc: „Nu cerceta aceste legi că ești nebun...” Când Polobica îl lămură singură:

— Oaca m'a învățat. El mi-a spus că e mijlocul cel mai sigur de-a prinde mișcarea. Vreau s'o învăț neapărat. Fără Cristiana nu poți fi stăpân pe schi.

Și, în timp ce vorbea, nu-și întrerupsese nici o clipă topălaia. Stătu doar când Bijboc se porni pe un hohot de râs cu sughițuri:

— Așa e! Ha, ha, ha! Ai dreptate! Ho, ho, ho! E chiar mișcarea potrivită! Hi, hi, hi!... Numai, ce ai să faci pe munte fără scaune? Ori îți ieși și scaunele cu tine?...?

— Hepe, hepe, toro, toro!

Așa îl îngâna Polobica pe Bijboc, oridecâteori acesta își pornea mîșcarea de ironie. Și-și văzu mai departe de topălaia.

— Și... de ce îți tu așa de mult să înveți Cristiana? Slavă Domnului, de doi ani, decând cutreierăm munții Iarna, te-ai descurcat destul de bine și fără ea.

— Da! Cu trânteli la fiecare sută de metri!

— Și cu Cristiano-scauneala ta crezi că vei cădea de acum numai din două în două sute de metri?

— Mam săturat de „plug” și de „Stembogen” și de „beldie”. Holodrio de ce a învățat-o? Și el a început abia anul acesta. Nu vreau să știe Holodrio mai mult decât mine.

— Bine, Doamno, dar Holodrio e slab ca un măș și-i din cap până în picioare numai mușchi.

— ...iar eu sunt mică și grasă ca un polboc! Cine-i de vină? Tu m'ai îngrășat! Tu m'ai făcut să mănânc mult, ca să nu slăbești tu!

— Așa-i... Tu mănânci ca să nu slăbești eu...

— Vezi cum ești?! Nu m'ai făcut tu să mănânc când ne-am căsătorit, pentru că altfel ziceai că nu mănânci nici tu!

— Da, Doamno, pentru că atunci erai străvezie de atâta cură de slăbire. Ai fi vrut să te prăpădești?

— Atunci nu-ți plăceam slabă și acum nu-ți plac grasă!

— Dar cine zice că nu-mi plăci? Slabă nu-mi plăci, ce-i drept, pentru că eu, când te iau în brațe, n'as vrea să te împatur ca să nu te scap jos. Așa cum ești acum, ești tocmai cum vreau eu să fi.

— Păi n'ai zis tu că-s grasă?

— Eu?! Eu am zis doar că nu ești măș ca Holodrio, ca să-ți poți îngădui tot ce face el.

— N'ai zis, dar ai gândit.

Bijboc o luă în brațe și-o sărută, încheind astfel sporovălaia aceasta, care amănința să nu mai aibă coadă și care-ia totuși nespuse de dragă. Aceste mici hărășeli erau pentru ei, și poate și pentru Polobica, sarea și piperul fără de cari nici mănecarea, nici traiul nu ău nici un gust.

Polobica se mai îmbună și ea și era cât pe aci să-și destuguiască botșorul, dacă nu-i venea în minte o răcă veche:

— Dece zici tu că eu am păsarică?

Iar Bijboc, hot, o tot necăjea dându-i răspunsuri în doi peri.

Și acum era să-l bufnească iar râsul. Dar își luă îndată o mutră posomorită și schimbă vorba, ca și când tocmai și-ar fi adus aminte:

— De altfel, degeaba te căznești, pentru că nu mergem ncăieri. Eu mâine sunt de serviciu.

— Nu știu! Nu vreau! Nu vreau să știu!

— Știi, nu știi, vrei, nu vrei, eu ce să-ți fac? Serviciu e serviciu. Crezi că mie nu-mi pare rău?

— Cum de n'ai știut până acum de serviciu? De ce-mi spui abia acum când totul e pregătit?

De pregătit, într'adevăr, totul era pregătit. Cu alte cuvinte, casa era pe dos: pretutindeni, pe bibliotecă, masă, scaune, divanuri, găseai de toate, începând cu ciorapii de lână și sfârșind cu paharul cu muștar. O vâlmășeală de albituri, hrană rece, piei de focă, bocanci, prăjituri și ceară pentru schi, orânduite în-acea mai asplină neorânduială.

Bijboc dădu o roată cu privirea și Aghiușă îi furișă iarăși creșteri de ironie în coada ochilor, dar își continuă jelația:

— Imi pare rău, dragă, că văd că toate-s la locul lor, dar... ce pot eu să fac?

Abia astăseară mi-a spus șeful că lucrarea trebuie să iese mâine, că așteaptă centrala buletinului.

— Eu nu vreau! Eu nu vreau! Eu mă duc! Eu mor dacă nu mă duc!

Și Polobica se porni pe un hohot de plâns.

Bijboc o strânse la piept și dădu s'o îmbuneze:

— Nu fi copilă, a fost doar o...

Dar cuvântul „gumă” se pierdu în plânsul Polobicei, care căuta să-i scape din brațe, bătându-l cu pumnii în piept și care striga cât o lăua gura:

— Nu vreau! Nu vreaaaa! Eu vreau să mă du-u-u-u-u!

Atunci Bijboc nu-și mai putu ține râsul. Îi săltău umerii și pieptul și abia își mai trăgea răsuflarea de hohote.

Polobica se opri din plâns și-l privi o clipă neprecupțând. Apoi se porni cu și mai multă furie să bocească:

— Tu răzi de mine! Ce-ți pasă? Ție-ți pare bine că mă vezi plângând! Tu m'ai lăsat anume să mă pregătesc, ca să-mi pară acum cât mai rău!

— Dar eu rătă de păsarica ta!

— Asta-i păsarică? Ce păsarică?

— Și încă ce păsarică! Vultur! A fost deajuns să-ți spun că nu mai mergem și era cât pe aci să mori de plâns. Femeie cu minte la cap ești tu? Vultur, nu păsarică...

Dar Polobica nu-l mai auzi. Ea reținuse doar una:

— Mergem?

— Mergem.

— Iar mă prostesti!

— Ba nu, Mergem. Am vrut doar să-ți dovedesc că ai păsarică.

Polobica tot mai suspina, dar ochii-i înfloriră în zămbet de fericire.

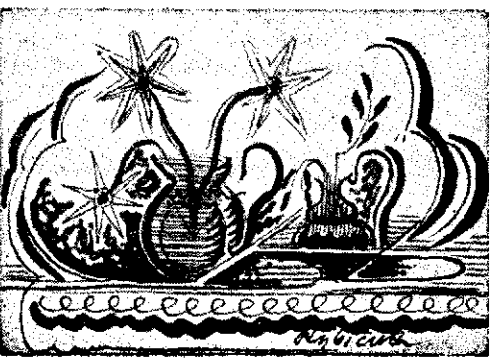
— Tu ești un căne. Ți place să mă necăjești. Nu te mai iubesc.

Și se strânse la pieptul lui Bijboc.

— Nic! eu nu te mai iubesc.

Și o sărută din toată inima.

CORNELIU AXENTE

Din Chișinău, când trenul cotește după ultima colină verde și orașul rămâne mic în urmă, noaptea parcă se lasă brusc. Se întunecă totul, — o clipă; se aprind luminile și compartimentele se pregătesc de călcare, apoi.

Țăcănitul roților ronțăie ritmic șina și rând pe rând gemurile murdare, groase și incasabile sunt trase cu pocnet scurt.

Intr'un vagon de clasa II-a, Stere și-a fluturat mâna până când a simțit că începe să-l doară și până când silueta mică din fusta cu floricele galbene ce-l condusesse la gară — s'a topit în urmă cu peronul și cerul cenușiu.

A suspinat de vreo câteva ori — așa ca pentru sine — ca să-l audă tovarășul de călătorie de pe banca din față, și-a făcut cruce pe cerul gurii cu limba, și-a numărat discret, cu o mână adănc înfiptă în buzunar, cele vreo cincisprezece bănușe a doi lei, și-a scos pantofii galbeni de antilopă, și-a mirosit ciorapii închiși asudați de drum, și i-a admirat (fi costase doar câteva mii de lei) — și s'a întins pe toată banca.

Îi supărau ochelarii. Și i-a scos împăturindu-și în fularul negru de sub cap și a adormit.

importantă, de vreme ce Stere avea să se facă militar.

Amănuntele acestea servesc doar ca să kămurească pe cititor de ce un tânăr de acuzăci de ani pășea în viața cu naturalitatea și seninătatea cu care mărturisește unei jemei că o ubește și că n'are bani, sau cu dezinvoltura cu care ar străbute o pustie necultivată.

Dacă mai presupunem că tânărul nostru nu se batuse niciodată cu colegii de școală, că iubea încă din cursul inferior de liceu o fată cu care se îndărjea să sperie că se va căsători și cu ai cărei prieteni mai mari se ajla în joarte bune raporturi (japțul îi ocaziona nefericite prietene a lui Stere nenumărate scene de gelozie retrospectivă), — ne-am făcut o idee precisă despre personalitatea călătorului întins să doarmă într'un compartiment de clasa II-a a trenului Chișinău-București.

Personalitatea fizică a unui erou inspirat de o aventură întâmplare nu interesează. Amănunte ca: mălăie, rotofeiu, miop sau steril, uneori intervin să denatureze șirul faptelor.

Când s'a trezit Stere din somn, cu capul încă plin de vise frumoase, trenul picease din Chișinău. Știa că până la

eri își cumpărase o pereche de pantofi cu talpă dublă, e drept cam mici, (Stere cam suferea de picioare), dar de o antilopă mai mătăsoasă decât plușul, chiar.

Stere se ridică în capul oaselor. Tovarășul de călătorie de pe banca din față nu se mai ajla în compartiment. Coborise, probabil, mai înainte în vreo stație.

Își întinse așene, îndoiindu-și brațul sub canapea, căutând să-și ridice pantofii. Simți că se murdărise pe degețe. Se aplecă să-i zărească. Zădarnic. Sări în ciorapi, și pe o ne, căută cu amândouă mâinile pantofii, cuprins de o terribilă fierbințeală. Pantofii dispăruseră.

Trenul intra în gara de Nord.

Incepuseră măturătorii să curețe vagoanele și Stere încă nu se hotărise ce să facă.

Călătorii descinseseră de mult și numai câte un vânzător de ziare își mai striga titlul foilor ce purta sub braț — pe peron.

Stere se hotărî să solicite ajutorul unuia. Păcu semn unui fișinăș încălțat, postindul în compartiment, și tratativele începură.

Stere n'avea mai mult de un pol. Până la urmă, fișinășul

refugia. Se opri, halucinant, —

— ... Era un joi profesor de la Chișinău.

Bucuria dascălului de a-și fi întâlnit pe unul din elevii săi eminenți, nu avea margini.

— ...

— Universu, Timpu, Curentu... zărește...

Stere tresări și-i făcu un gest nelămurit a refuz sau a răbdare.

— Ști profesorul continua. Nu-l slăvea de loc:

— „Vei reuși sigur la școala militară. Nu-ți eeev de-al meu n'a cazuu. Vei fi șeful promoției... vei ajunge general... ae corp de armată...”

— „Ziareee... Unversu, Timpu, Curentuuuuuu. Fișinășul te dădea vizibil târcoace.”

— „Stere-o, n'auzi că nu luăm? Jăcu încudat Stere.

Profesorul cumpăra un Universul.

— „Ziareee... Hai, conașule, că mă graveee...”

— „Marș de-aci... Ai răbdare.”

— „Ziareee...”

— „Marș, n'auzi! se stropși Stere la buiat.

— „Atunci, na polul îndărăt și dă-mi pantofii, dacă nu vrei să mai mergi acasă...”

Cât pe ce să meargă la profesor, cu toții.

La rușele din București, era zarvă mare. Stere fu primit cu adevărată poartă. Fusese invitată ziua aceia mătașă jumă. Erau dușă masă. Seara avea să fie pe-crece în dans.

Stere se'nveseli de-abinelea — uitând de pantofii — când tanti irară alții noi, cadoul lor pentru reușita lui la bacalaureat.

Il strângeau și aștia, dar erau noi și frumoși. Așa că se luă cu invitații la vorbă, făcu curte câtorva găscușe cu genunchii goi — le recită versurile lui și ale lui Eminescu — și subscrise cu entuziasm la sugestia de a merge cu toții la un cinematograful, până li se va fi pregătit masa.

Încălță degrabă — e drept, cam anevoie — pantofii, utilizând o limbă drăguță de metal pe care pe furis apoi încercă s'o îndrepte, fiindcă o'ndoise; o limbă oferită de o proaspătă cunoștință cu șosele și sprințară. Îi promisese că va dansa numai cu dansa, când se vor întoarce dela cinematograful. Fiindcă dansa excelent, pretindea dansul.

*

În sală, întunec. Și lume — plin. Se juca doar un film cu Sarah Leander. Și e moșie. Fiindcă eroina la un moment dat — nemaiputând îndura chinurile unei iubiri nefericite — urma să se sinucidă neîntârziat, în amurg.

Pe Stere îl strângeau cumplit pantofii. Picioarele îi erau parca încinse de vergi de oțel fierbinte și vinele picioarelor îi spăneau și degetele i pocneau și unghiile i pocneau și juța toată i se'nvinețise.

Prieteni lui ocupau un șir întreg. Un șir de scaune însușite, un șir de voie bună și tinerețe. Stere tăcea în chinuri. Temperatura picioarelor lui sporea cumplit, amenințând incendierea întregii lui făpturi.

O idee salvatoare îi străfulgeră creștelul înegurat.

Își deschise șireturile și și-i scoase...

Stătea numai cu degetele într'inșii, de teamă să nu fie furat iardși.

Devenise centrul întregii atenții din șirul de scaune cu tineret.

— „Vom dansa, vom pe-trece...”

Și filmul lui sfârșit.

Sala se golia. Prietenii rămaseră la urmă. Stere era ultimul. Dispăruse complet între bănci. Se căsma din răsunători să-și încalțe pantofii. I se umflaseră picioarele. „Prietenii crezură că a eșit înaintea lor. Îl căutară zadarnic...”

Și'n seara aceea, Stere trebu să facă drumul până acasă în ciorapi și să se furișeze cu infinite precauții în bucătărie, de unde a ascultat furios zarva care în salon părea să nu mai ia sfârșit. Într'un târziu, s'a prăbușit pe patul servitorilor. Se visa cu evolet strălucitori și cu o sabie care, de câte ori încerca s'o apuce, îi scăpa mereu printre degete și se transforma venic în pantofi: unul de antilopă, iar celălalt îi rănjea cu talpa clăpăbugă...

ȘTEFAN BACIU

Horia Teculescu

Am cetit de zeci de ori rândurile în chenar negru, care vesteau în ziar această năprasnică și irea morții lui Horia Teculescu. Le-am cetit fără să le dau crezare, așa cum parcă nici acum nu le pot crede. Moartea unuia dintre cei mai vii oameni din căpi am cunoscut, mi se pare un paradox de neconștient, pe care nu-mai acetie implicabile legi eterne îl pot pecețui. Cât de ciudată mi se pare clipa deacum: vreau să încheg cuvinte pentru a zugrăvi personalitatea atât de remarcabilă a acestui om și cuvintele parcă se fărâmițează, pierzându-și personalitatea, nevrând să se vorbească. Și totuși, la patruzeci și cinci de ani Horia Teculescu nu mai este între noi.

Nam putut concepe vrodată că aș putea scrie acest necrolog. Mă gândesc la prietenul meu, la marele meu prieten, și fără să vreau, gândul meu se întoarce cu ani în urmă, la Brașov. L-am cunoscut, eu fiind încă pe băncuțele liceului, iar el fiind profesor examinator la o comisie de bacalaureat. Liricul lui entuziasm, formidabil la lui memorie, rara lui sensibilitate, mi l-au apropiat însă din prima clipă ca pe-un prieten. Și de-atunci, Horia Teculescu, bunul „nenea Horia”, a trecut cu prezența sa prin toate anii vieții mele de până azi. Omul acesta care a trăit mereu în provincie, între zidurile liceu-

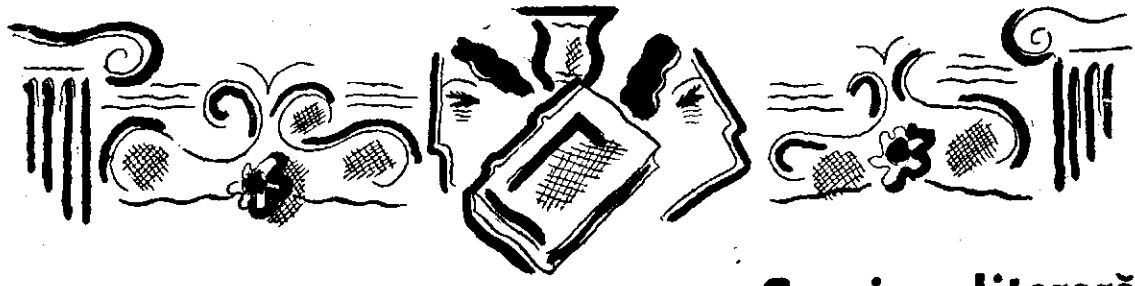
lui „Principele Nicolae” din Sighșoara, al cărui ctitor și antemator a fost până în ultimile sale zile, era un spirit de-o complexitate cum prea puține mi-aș jost dat să cunosc. Profesor muncel, luptător pe tărâmul culturii populare, pamphletar al spiritului și-al cuvântului: de duh, cercetător al istoriei și-al folklorului, poet de-o rafinată tinută, Horia Teculescu a fost mereu prezent în arenă, chiar dacă o sănătate puțin șubretă îi anima din când în când de coțurile gurii un zămbet de obosită ironie. Un mare risipitor, care n'a precupețit nimic — neprecupețindu-se nici pe sine, iată ce-a fost și ce va rămâne Horia Teculescu, în afară de autor al unei opere de-o variatitate și nuanțare din cele mai pirorești. Creator agitat, dublat de-un lector prodigos, n'am să pot uita niciodată lucrarea ochilor săi, când, la un ceas de tajaș, la o întretăiere de drumuri, fie în Sighșoara lui, fie în Brașovului meu sau aici la București, îmi vorbea de-o carte nouă, de un poet proaspăt descoperit sau de-o strofă pe care a scris-o deunăzi.

Întretăierile noastre de drumuri... Ultima dată, în toamna anului trecut, așteptam un tren în gara Sighșoara. Sui pe un vraf de valze, priveam dealul din fața mea, când un glas cunoscut mă strigă pe nume. Horia Teculescu, în mijlocul unui numeros grup de prieteni care, ca de obicei, îi însoțeau, mă observase și mă chema la masa lui. Era în răcol restaurant al gării. Ne-am strâns mâinile cu acești efuzivi, tineri amănaoi. A urmat apoi o oră plină, o oră cum numai tovarășia lui de nabab putea să-ți ofere. În jurul câtorva pahare brumate, l-am ascultat glumind și informându-ne, întrebând și răsând. Ne-a vorbit cu mândrie de cei doi fii ai săi, dintre care unul e un foarte tânăr și talentat poet, ne-a vorbit apoi de proiecte de viitor, iar când am prins a-i istorii despre noi, ne-a retransmis telegrama cu care gratulase întâia mea carte: „Încântat de ațiere, aștept furtuna”. Și apoi a răs, bătându-ne pe umăr.

Dar fiindcă el p'cea atunci la Sibiu, iar eu la Brașov, a trebuit să ne despărțim curând. Ambele trenuri au intrat purtând în gură. M'am suit în vagon și după ce am ieșit la geam, am mai schimbat câteva cuvinte. Horia Teculescu s'a suit și el în tren, iar în timp ce roșile se puneau în mișcare, a mai slăturat odată un adio, sub deaurile Sighșoarei sale.

Un ad-o pe care, înmărmurit, îl descifrez astăzi ca pe-un adio pentru eternitate.

— La revedere, Horia Teculescu!

Cronica literară

„Aspecte italiene“ (schițe, studii, amintiri) de ALEXANDRU MARCU (Editura Cugetarea-Georgescu Delafraș, 1942)

Volumul Aspecte italiene al d-lui Alexandru Marcu apare după un scurt răstimp dela publicarea celei opere de erudiție și cuprinzătoare sinteză personală: Valoarea artei în Renaștere, relevând într-o nouă lumină și cu alt accent statornicia unor convingeri odată cu impresionantă consecvență a preocupărilor culturale care fac din autorul acestor lucrări, cunoscutorul adânc și interpretul cel mai autorizat al fenomenului civilizației italiene pe lângă cultura noastră. Ultima carte a d-lui Alexandru Marcu are astfel meritul incontestabil — sugerat cu perfectă îndreptărire de autorul însuși — al unității spirituale, asigurată prin perseverența, de două decenii, în a gândi și a scrie pentru și despre cele mai variate probleme de cultură italiană.

Dar pe lângă această unitate aparentă, mai mult formală, de perspectivă, cititorul atent al Aspectelor italiene va fi sensibil și la acea, profundă și intimă, isvorând din unitatea temeinică a convingerilor autorului, grație căreia valoarea argumentativă și edificatoare, sensu militant al cărții — cu alte cuvinte — se desprinde neîndoielnic. Dealtfel, chiar d. Alexandru Marcu face aluzie în prefața la „Inițiativa Culturii militante“ că „ora l' s' ar datora o parte cel puțin din articolele adunate în Aspecte italiene, unui din cele mai caracteristice fiind tocmai, după părerea noastră, aspectul militant, a cărui putere convingătoare, rămânere mereu valabilă și activă, o poartă oricând, întrucât isvoarele dinto' convingere formată în afara vreei oportunități politice, sau de moment.

O apropiere între cele două popoare, italian și român, pornind din dorința sinceră de cunoaștere reciprocă, alta desigur decât aceea pe care o poate oferi curiozității superficiale a turistului întâmplător, pitorescul aparent al peisajului, costumelor și moravurilor locale, — cine dintre noi nu ar fi bucuros să o vadă înfripându-se sub auspiciile atât de prelinice pe care i le asigură intensă activitate culturală a d-lui Alexandru Marcu?

Dar autorul Aspectelor italiene face un lucru cu mult mai de folos decât să afirme acest deziderat pur și simplu, arătând anume că există chiar ceea ce s' ar putea numi — cu bunăvoință — o tradiție a interesului pe care l-au manifestat unele personalități proeminente din viața științifică, politică sau culturală a Italiei, pentru poporul nostru.

Fără îndoială, importanța acestui interes n' ar putea fi exagerată și nici natura lui, ea fiind mai degrabă de curiozitate, explicabilă prin atracția exercitată asupra occidentalilor de exotismul unui Orient apropiat în care erau cuprinse și Țările Române împreună cu acelea aflate până la începutul veacului trecut sub influența Semilunii. Probabil că mai ales „crescândă manie exotica a epocii“ a fost hotărâtoare, de pildă, pentru călătoria în Principatele Dunărene întreprinsă în a doua jumătate a secolului XVIII, de savantul italian Lazzaro Spallanzani. Imprejurarea aflării ilustrului fiziolog prin meștegurile noastre Dunărene „pe unde nu s' a fixat privirea niciunui observator sau naturalist de primul rang“ — cum îl socotește, îndemnându-l să le cerceteze, un prieten veronez — cuprinde o semnificație simbolică, pe care d. Alexandru Marcu o socotește „de hotărâtoare însemnătate pentru încredințarea celor două Civilizații: una la apogeu, cealaltă în devenire“. Memorabilă rămâne această întâlnire între reprezentantul rafinat al unei civilizații ajunsă la apogeu, cu țărânul primitiv, reprezentantul celorlalte care abia începe să se întreprizeze — și cititorul Aspectelor italiene va fi sensibil la puternica sugestivitate a semnificației simbolice desprinsă de autor în această pagină evocatoare:

„Vestii prin eleganța lui în îmbrăcămintă, ne place a vedea silueta eruditului profesor italian, în haine de abate cu perucă, purtat agale de plăvăni cărâșului din Lunca dunăreană, în dreapta carului cu roata de fag, în cămașa lui neagră de muncă, cu fața părțită de soare și năduful drumului cu birul pă-

nă în malurile Tarigradului, trăgând cu coada ochiului spre „domniul“ din vârful patului; de față sub coviltir. Ce limbă va fi vorbit, nu prea știe Românul. Îl vede oprindu-se din loc în loc, să adune pietre, să smulgă o buroiană, ori să măsoare cerul cu ochianul. Nu știe cine este tovarășul necunoscut. Dar îl îngrijește pe drum, cum se cuvine să se poarte cu domni și prietenii domni-ilor mari. Intră acestea, abatele-profesor, cu profilul sever de medalie romană, scrutează chipul omului care-l poartă pe drumuri defundate de când nu le-au mai așternut cu piatră Romanii. Și atunci, în conștiința lui de erudit enciclopedist, cunoscător în ale Istoriei și Arheologiei, se precizează tot mai clar o figură, zărită cândva în Forul lui Traian: captivul dac, întorcându-se acasă cu povara de ptef a unei imagini cioplită în marmora pe malul Tiburului: statuia Zezei Roma, aducătoare de civilizație nouă.

Ne place a vedea în confruntarea acestor figuri — a cărușului dunărean și a profesorului din Pavia — simbolul unui moment hotărâtor în Istoria Civilizației românești și a dezvoltării ei așa de târziu, dar atât de sigure și rapide“.

Pe un alt plan deși tot numai datorită întâmplării și desprinzându-se în lumina unei semnificații la fel simbolice se așează și întâlnirea „în spirit“ petrecută în timpul tinereții studioase a Duceului Mussolini, între conducătorul de mai târziu al destinelor Italiei și un reprezentant notoriu în lumea științifică apuseană, al ținerii culturii românești: Alexandru Xenopol. E vorba anume, de un studiu al istoricului român: „Legile Evoluției sociale“ publicat în „Rivista Italiana di Sociologia“ din 1909 și de care s' a ocupat într'un articol de gazetă, discutându-l cu atenție, tânărul publicist și luptător socialist — pe atunci — Benito Mussolini. Participarea, oricât de modestă — precizează autorul Aspectelor, care a putut identifica în colecția ziarului trentin „Popolo“, recenzia viitorului Duce — a fost totuși, singura în felul ei deocamdată, pe care a putut s' o aibă la un moment dat spiritualitatea românească la formarea și definirea ultimă a lui Benito Mussolini“.

Rămăne de exprimat prin realitatea faptelor înțelesul simbolic și îndemnul pe care-l cuprind „întâlnirile“ semnificative de felul celor arătate. Adică tocmai ceea ce a realizat d. Alexandru Marcu, printr'o activitate de două decenii, cu însuflețire, competență și o convingere comunicativă, făcându-ne cunoscute și apropiate sufletește, aspecte și momente caracteristice ale civilizației italiene.

Studii ca „Lămuriri pentru o psihologie a lui Leopardi“ sau „Intre futurism și tradiție, Ardengo Soffici“, cele mai întinse din Aspecte italiene ne arată un cercetător adânc al complicațiilor psihologice artistice, cu o subtilă înțelegere pentru nuanțe sufletești, a căror expresie în opera unor scriitori provoacă nedumeriri pe care ușurată de un comentator sau reasa credință a altora le califică drept inconsecvențe. În această privință, urmărirea evoluției scriitorului Ardengo Soffici, în paginile de lucidă simpatie pe care le consacră d. Alexandru Marcu, constituie cu deosebire o lectură instructivă pentru cititorul român. Așa cum, în alte locuri din Aspecte va fi surprins — presupunând că acest cititor nu cunoaște Figuri feminine din Renaștere — să întâlnească alături de cercetătorul erudit, un admirabil portretist și un artist al cuvântului, a cărui plasticitate directă în expresie se remarcă prin vigoarea sprintenă, grațioasă dar sobră și fără moliciune a reliefului. Iată — pagină de antologie — chipul sfintei Clara din Assisi, reținut în amintire și redat după afreșcul atribuit lui Simone Martini, cu o voluptate coloristică și o finețe a desenului urmărit în amănunte cu îndrăzneală stăruință care nu sacrifică niciunul din câte contribuie la plinătatea voluptoasă a imaginii:

„Cutele năframei lucrată în fir rotunjesc fruntea golită de re-

vărsarea bogată a spicelor de păr, în timp ce umbra străvezie a pânzei în juru capului, dă și mai plăpândă gingașie obrajilor prelungiți de linia îndoită a gâtului: potir de floare legănat pe un lujer prea subțire. Draparea din față a năframei, peste rotunjimea umerilor nesimetrice, cu sinuoziitatea cutelor sale, dublează linia rotundă a aureolei, închizând astfel într'un cerc bine îmbinat chipul Sfintei și făcând din zămbetul gurii întredeschise centrul ideal al acestui magic cerc.

Ochii migdalaji de orientală; arcuțura de compas a sprânceelor invoalte, deasupra nasului prelung și supțiat; sbaterăa întârziată a pleoapelor împăninate de genele răsfărnte; gura mică peste care flutură, abia ghicită, o chemare în șoaptă, un nume, un zămbet ori un suspin, rând pe rând și toate deodată; mâna furiașă pe sub mantie cu o frunză de trandafir uitată între degetele încrămeneite în ex-taz...“.

Scrișul d-lui Alexandru Marcu cu are o nervozitate și o mișcare dramatică, uneori precipitându-se brusc, frânt în bucăți epice, de înțelesuri, în așchii și cioburi de fraze, cu mult mai expresive totuși prin înăunșarea nevăzută a ganoșului, în ciuda aparentei lor desmembrări gramaticale. Ca în acest portret interior al premergătorului naționalist Alfredo Oriani, caracterizat și prin elemente ale decorului, din afară:

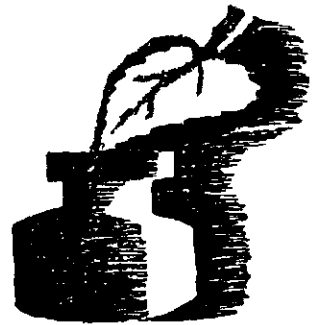
„Predestinat lucidității vizionare, sufletul lui surprins în chip aducător aminte de trăsături michelangeliste — ce torsione bătătească, autoritară a frazei, în acest îndrăzneț racocurci (n.n.) — s' a complăcut în acel tragism sever, izolat, care-l precizează în psihologia mesianică a eroului romantic dar îi asigură ascendențul profetului, dincoala de granița vremii lui.

Un orgoliu exaltat de voluptate singurătății morale, din care se înalță pe dunele plătitudinii contemporane stânca prometeică a individualismului.

O existență asemeni. O casă de țară. Multe decepții. Cărți multe. Veletății de scuturare din lanțurile proprii firii. Gânduri și lipsuri. Răzvrătire și moarte. Singur. În cimitirul de țară dela Cardello Casola Valserio, în parțile Ravennel funerare, în inima Romagnei tuturor revolte, or idea-le. Sunt treizeci și trei de ani de atunci“.

Paginile pe care le-am transcris, mai mult decât cuvintele noastre de apreciere, suntem conșinși că vor fi un îndemn imbiator pentru cititorii acestei cronici. Cu aceleași însușiri pe care le regăsim în toată opera d-lui Alexandru Marcu, lectura Aspectelor italiene e tot atât de atrăgătoare, pe cât este de profitabilă.

MIHAI NICULESCU

MOARTEA

scriitorului, dar mai cu seamă, polemistului Leon Daudet a lăsat în literele franceze, desigur, un mare gol. Poate ca scriitor să nu fi fost remarcat, și mulți se întreabă dacă acest titlu nu este exagerat, când se acordă lui Daudet o atât de mare importanță. Nu trebuie însă neglijată activitatea lui critică, pamphletară, gazetarul cu vervă și humor sănătos, care în nenumăratele volume publicate a reînscut vecece caracterizează spiritul francez: gândirea logică și as-cuzimea în judecată. Dacă Ver-laine a pu-ut spune odată: de la musique avant toute chose nu rămâne mai puțin adevărat, precum spunea un filosof, că genul concepției franceze este rigozitatea logică.

Din el se desprinde critica, al cărei adept fervent și slujitor pasionat a fost Daudet. Din paginile ne-memorate, rămase găști, se pot întrezări înaltele lui calități. Totodată cu el se s'inge un apărător al ideii monarhice în Franța.

PICTORUL GRIGORESCU

S' au comemorat recent, 35 de ani dela moartea acestui mare mănător de penel. În paginile revistei noastre, acum doi ani, s' au amintit, printr'o serie de

articole publicate de cei mai distinși artiști români, scurge-rea a o sută de ani dela naș-terea. Deaceia nu mai revenim acum să subliniem importanța și calitatea operei sale.

Un singur lucru îl vom re-puta, precum am scris-o și a-tunci. Din nenumăratele pă-reri, cari gloriificau, sau umeroi umbreau faima lui Grigorescu, din influențele găsite la el de către diferiți critici raliându l astfel la curente străine în pic-tură, noi reținem doar că a fost un mare pictor român.

Influențat sau nu, creator de opere personale sau înglobate în școala dela Barbizon, el ră-mâne în arta românească un mare înaintaș. Pentru pictura noastră începătoare, de atunci, nu aveam importanță temeiu-riale culese de prin alte țări, cât nălierea la arta occidentalului. În această direcție, Grigorescu a excelat.

ȘI FIINDCA

Am vorbit despre pictură, a-mintim că zilele trecute, la Pa-

ris, s' a vândut, prin licitație publică, un Ruysdael cu 1.200.000 franci. Nu se poate spune că arta nu este prețuită în Franța.

S'A PUS

desorii întrebarea în diferite re-viste literare: ce carte ați lua cu dumneavoastră dacă ar fi să plecați într'un desert (sau altce-va asemănător). Răspunsurile au fost felurite și cele mai multe au încercat să eludeze problema prin spirit. Căci într'adevăr nu este ușor să răspunzi. Câte cărți nu ne-au plăcut! De câte ori n' am crezut că am descoperit cea mai importantă operă pentru noi și lecturile ulterioare ne-au desmintit .

Iar apoi nu-i mai puțin ade-vărat că gustul pentru anumite cărți depinde în mare măsură de starea de spirit în care le citim. Nu-i oare o vârstă când ne en-tuziasmăm după O'hello și Gra-zie!la, iar alta când gustăm mul-timiți seva bogată din Gide? Și tot astfel când eulegem un ra-fur-tele bibliotecii un tom de-al lui Verlaine dornic să ne cufun-

dăm în muzicalitatea versurilor, desigur suntem într'altă stare de sp'ră decât dacă am răsioi Les fleurs du mal.

DEACEEA

Un răspuns spiritual al lui Forain, întrebat care dintre ta-blouri, Louvrul fiind în fâcări, l' ar lua să-l salveze în ultimul moment, este deși lipsit de se-riozitate, cel puțin sincer și ne-pretențios, spunea el: Cel care s' ar găsi mai aproape de esire.

N' a căutat să se găndească, pedant la cine știe ce lucrare de artă meritând salvarea, ci a surăz ușor întrebări, care în mod decent nu poate avea un răspuns logic.

NEAGU

a publicat o nouă carte: 4 pe tri-mestrul 2. Este normal și dela sine înțeles să-l întrebăm pe când editiile succesive fiindcă acest autor ne-a obișnuit cu un succes rar întâmpl. Când un prieten îl întănește pe stradă zadarnic să-l întănească: ce mai face? Mai degrabă: la ce tiraj ești?

BARBĂ-RARĂ

Limite

Pomul anilor mei e turbure. Dragostea fuge de el. Ambițios începe să murmure Contra oricărui țel.

Virful lui rățit în himere, N' a rodit un pai, o planetă Dar expulzat pe trepte lejere Serie cu cretă.

O, scrisul lui efemer! E un joc multicolor, năucit cu obstrucții. E o tiftă trântită din cer Eternelor, ample construcții.

Pomul anilor mei e obosit. Descurajă de incertitudinii. Dar în vis mai încearcă, smerit. Fericitele plenitudinii.

TUDOR CIANDRU

Cara-Câz

De unde vii, bătrâne vânt hoinar, Cu-acest puhoi de melodii nebune? Ce duhuri ale stepelor în strune Deslănți azi, ca un potop barbar?

Se'ntoarse Cara-Câz, vrăjita câmpă, În visul tău trudit de ciunt salcâm, Cu fruntea, rană pe-un apus de Crâm, Cu umbra arsă de-o nălucă scumpă?

I-adulmecii poate urmele prin miriști, Ce toamna le rodi în bozi și'n mure, Sau poate-aștepti o șoaptă să se'nădure Din glasu-apus în noaptea marelui liniști?

Haiduc de stepă voveod fără surăș, Gem plopii'n câmp, se povărnesc aguzii, Se pierd în ape comoroni: Auzi-i! Nu mai învie moarta Cara-Câz...

Rănite aripi, frunzele-au să cadă Pe strune reci, pe inima-ți de scrum Și-aceiași vechi salcâmi de lângă drum Vor sângera cu creștetu'n baladă...

AUREL DUMITRESCU

Post ludum

Suntem destul de-aproape de răuri ca să bem, Suntem destul de singuri ca să ne umplă frica, — Și totuși gura noastră-i uscată, și nimica nu-mi spune că-ți cad păsări în suflet care gem

Ca hăinele pe care le-am sfășiat gemând, pădurile cu arbori înalți stau desfăcuți, dar cât de nevrăsc este mersu' — acestor ciute și cât de blând e strigătul fiarei, cât de blând!...

E prea târziu acum să-ți pară rău; mai bine încearcă să te mângâi cu ceea ce — ar fi fost. Șerpii aceștia pașnici nu mai au niciun rost: acum otrava verde e lene — albastru' n vine.

Totul e o firească visare, un blestem. Din când în când o creangă ursuză se ridică lăsând să se 'ntrevadă că nu ne este frică și că deși aproape de răuri tot nu bem...

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

ARTIȘTI ȘI PUBLIC

(Urmare din pagina I-a)

nu mai are nici un rost. El nu poate fi de-cât un păcăț — nu teologic (cu toate că și teologic), ci etic, față de esența proprie a individului: păcătuț contrafacerii esenței sale. Sentimentul valorii proprii se întemeiază pe sentimentul misiunii proprii, și misiunea este — oricât — o căută s' o socotim absolută — de importanță istorică.

Adică opusă Absolutului, care e An-istoric. Răspunderea participă și ea la această istoricitate, și se stabilește în funcție de îm-pănirea sau neîmpănirea misiunii, pentru momentul și pentru omenirea momentului căruia trebuie să-l slujească, istoric.

Deci vocația însăși, a cărei conștiință gă prezentă, și de a mune pentru ea, nu con-

poșorul ei atitudinii orgolozose, este nu un privilegiu, o superioritate absolută față de rest, ci o datorie a individului față de publicul unui anume moment, fie direct prin el, fie prin creatorul comun.

Că momentul este contemporan artistului, sau plasat în viitor, e altă problemă. Obligația față de omenire, de cea prezentă sau de una viitoare, există. Și existența acestei obligații, nu dă dreptul creatorului să se con-sidere altfel decât legat de această omenire, datornic ei cu ceva, plătic al unui bir im-pus de sus sau de ea.

Faptul de a viza altă omenire decât cea prezentă, este o viziune, și de a mune pentru ea, nu con-

feră deslegarea de soarta celei prezente: aceasta poate fi disprețuită, nu însă din orgoliu grațuit, ci din conștiința că deviază dela destinația sau istorie, pe care artiștii dela superioritatea să-l cunoască.

A uri sau disprețui omenire, — înțelea-să ca rest al existenței umane, ca public posibil, — este un act satanic, de orgoliu lucriferic, nepermis fără sancțiunea insului ceraturlă.

A o disprețui pentru stadiul ei actual, care poate fi greșit și pe care artiștii îl poate și greșit, a o biciui cu scopu: de a o înlocor pe calea destinelui ei, a cărui conștiință geniu o are, este conform no-miei, universale pentru omenire, a dragostei.

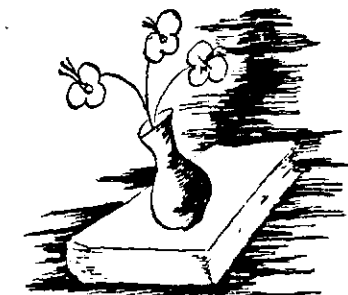
Cine disprețuește angelic, arzând pentru a îndrepta, iubește.

Artistul nu poate, prin natura sa supe-rioră, decât iubi, Altfel e ne-om.

ION FRUNZETTI

ERRATA

În numărul trecut al revistei s' a strecurat o regretabilă omi-siune: P'șerul semnat de d-l Ion Frunzetti apar în colabora-torul nostru Lascadio, iar frag-mentele sunt din „Götterdämme-rung“ (nu Götterdämmerung), lu-crarea lui Friedrich Nietzsche. De altfel, chiar faptul că tot textul era cuprins între semnele citării, lăsa să se bănușască ușor că este vorba de un citat. Sem-nătura „Ion Frunzetti“ sub acele-citate, se datorice unei simple neglijențe de pagină.

de IULIAN VESPER

Apartmentul d-nei Dida Frunză se găsea la al cincilea etaj, dintr-un block de construcție veche. Cuprindea trei camere: un salonaș slab luminat de singura fereastră ce da spre curte. Era tapisat în albastru și servia în același timp de cameră de primire. O sufragerie cu mobilă veche, unde mâncau toți trei: Dida, fratele său Leon, ofițer și oestul de regulat, Radu Frangulea. Acesta reușise în așa măsură să câștige aprecierea tuturor, că era considerat ca un membru din familie. Leon nu pierduse nădejdea că într-o zi fi va cere mâna Didei și totul va intra în ordine. Dormitorul era în fund și afară de patul imens de nuc și câteva tablouri cu zeități grecești, n'avea nimic care să rețină atenția.

Prietenii Didei erau surprinși de simplitatea și simplitatea sobră din dormitor; îi admirau gustul și treceau și această curiozitate pe seama extravaganțelor ei obișnuite.

La 16 ani, Dida se căsătorise cu un profesor din Turnul-Severin, care după trei luni o părăsise și se luase după o artistă care se stabilise în oraș. Divorțul și după cinci ani se mărită cu un proprietar bătrân, în Craiova. După trei ani, acesta muri și-l lăsa 200 de pogoane de pământ și un ocnac boeresc la Amărești. Aredă pământul și casa și se stabili la București, cu singurul gând: să-și trăiască viața. Înainte de a-l cunoaște pe Frangulea, se îndrăgostise de un operator de cinematograful, care o lăsa o două zi după ce-i făcuse o aluzie că ar vrea să consfințească legătura lor în fața altarului. Frangulea fusese o revelație pentru Dida. La frumusețea lui de orient, se adăuga prestigiul situației sociale, care-o umplea de un respect naiv și adânc în același timp. Felul în care mânua banii, risipa de cadouri și sumele fabuloase ce-i treceau prin mâini, o făcu să deschidă un ochiu atent la acest deosebit de interesant curtezan. În primul rând, Dida luă măsură ca prietenii ei ocazionali: să-i calce cât mai rar pragul. Chiar fratele fu nevoit să se mute în oraș și nu se mai întâlneau decât la prânz, pentru masă. Apoi interzisese lui Radu să-i aducă indiferent ce cadouri — îi arăta inutilitatea lor, însă nu refuză banii. Frangulea, disperat un timp că Dida intenționa să rupă legăturile, descoperind noua pasiune, îi dădu atâția bani într-un scurt interval, încât ea singură se miră de darnicia adoratorului. Ca să nu slăbească ciudata lui afecțiune, Dida înțelese că trebuia să-i ceară bani, neîntrerupt, altfel, în pericol ar fi fost însăși dragostea ei mistuitoare pentru acest tânăr care, cel dintâiu, o făcuse să cunoască adevărata viață.

La treizeci de ani, Dida căpătase o nouă frumusețe; trupul ciolanos și puternic se învelise deabinelea; soldurile îi erau pline și rotunde, fără a fi copleșite de grăsime; pântecul păstra aceiași mușchi ageri, iar gleznele păreau la fel de armonioase, ca ale femeilor dela munte. Fața i se acoperise cu o piele nouă, mătăsoasă, tenul era fraged și luminos. Și profilul i se limpezise; nasul puțin curbat cu nările subțiri, bine modelate și mereu fremetând, împrumutau acestui chip uscățiv și pasionat, un aer bărbătesc care impresiona. Fruntea îngustă repezită înapoi, n'avea nimic feminin în ea, deosemeni nici ochii oblici, cu căutătura de bărbat, hotărâtă.

— Cred că noi am fost dăltuiți din aceleași elemente, obișnuia să spună Frangulea, mângâindu-o. Ești ca o flacără întunecată, ce mă stăpânește, fără ca nici o fibră din trupul meu să se împotrivescă. Îmi vine să cred că ai venit pe lume pentru dragostea mea. Tigroaica mea dulce...

Dida se schimbase și ea. Din nepăsarea cu care primăea desmierdările bărbatilor, se dăruia dragostei arzătoare a lui Radu Frangulea cu o pasiune nouă, care creștea cu cât noaptea mistuitoare sporeau. Leon văzu patima ce-i pustia sufletul și glumi:

— Dida, ai să te pierzi în vârtej... Te-ai sfătui să fii mai prudentă...

Dida ridică din umeri și zâmbi vag. Focul ardea în sufletul ei; nu se simțea cu nimic vinovată și totuși știa că merge pe un drum al pierzării și al păcatului. Când venia Radu, mângâierile ei erau mai îndelungi și mai răcolitoare. Totuși, nu uita să ceară bani; el îi dădea cu regularitate și cu sfială de novice îndrăgostit. Uneori, ajungeau la ceartă, se învinovățeau ca întâlnirile erau prea rare, că nu se iubesc reciproc; deși fiecare știa că toate nopțile erau ale lor și că iubirea aceasta creștea din viețile și năzuințele amândorora.

A doua zi, după ce se întoarse dela Constanța, Radu Frangulea urcă treptele ca de obicei și sună. Era ora prânzului și zăpușala în toi. Radu observă o mică întârziere — o pauză tăcută și întunecată — care precedea zgomotului ce-l făcu Dida, venind să-i deschidă.

— O, tu erai Radule, se înspăimântă Dida, întinzându-i brațele.

— El e, în persoană, răspuse tânărul, intrând în salonaș. Ce face Dida mea mică și dulce? Ce frumusețe ești!

— Ingratule, îl dojeni ea. Mă lași două săptămâni, pleci nu știu unde, te distrezi singur și eu stau și te aștept între patru pereți. Mă mir cum de poate lăsa Dumnezeu asemenea bărbai să trăiască. Mi-ai scris de două ori și crede-mă că nici nu ți-am citit scrisorile... Ușor să te descurci de o femeie prin câteva rânduri. Și încă am văzut când ai intrat, că te-ai uitat așa de curios peste tot, parcă-ți închipuial că ascundeam pe cineva. Dacă vrei, numai decât îți întorc toată casa pe dos, ca să te convingi cu adevărat... Nu e nevoie? Cred și eu că nu e nevoie, dar la început ce ți-ai zis: „acum, acum trebuie să o prind cu cineva”. Ca și cum așa fi cea din urmă dintre femei. Poți să tot spui că nu te-ai gândit la asta, dar eu știu că numai la asta te-ai gândit... Dovadă, că nici nu m'ai sărutat... Acum? Acum, nu vreau eu... Ar trebui să-ți ceri ertare, dar văd că numai la asta nu ți-e gândul... Nu-mi spune că te-ai gândit... Ușor să spui așa, dar trebuia să începi... Nu, nu primesc scuze... Ar trebui să fii proastă să mă mai împac după toate astea. Crezi că dacă o femeie își pune mîntea și se ncrede într-un bărbat, trebuie numaidecât să iasă batjocorită? Spui că nu m'a batjocorit nimien? Dar parcă trebuia să mă batjocorească cineva? E ușor să te descurci când ești bărbat și te poți apăra, dar o femeie singură ce poate face?

— Uite, Dida, ți-am adus banii... Poți fi mulțumită...

— Mulțumită? Crezi că dacă-i primesc, înseamnă că ți-am ertat și toanele? M'ai găsit pe mine care mi-am pierdut capul și sunt o nebună ce primesc orice și mi se astupă cu una, două gura. Te-ai convins că te iubesc mai mult ca pe orice pe lume și, sigur, ești foarte îngâmfat de asta. N'asă zice nimic, e dreptul tău să te crezi într-un fel sau altul. Mai

ales că ești foarte cult pe lângă mine, care sunt o proastă... Dar nu pot să rabd lipsa de respect ce mi-o arăți. Nu-i de ajuns să dai cuiva bani și apoi să te faci că nu-l recunoști... Eu parcă nu văd... La teatru nu vrei să te arăți cu mine, deși nu-s chiar așa de urât, cum crezi tu, poate... La cinematograful, mă duci în fiecare săptămână, păcat să spun că nu-i adevărat... Vezi, nu-s din acelea cărora oricâte hatăruri le-ai face și tot n'ar fi mulțumite. Eu recunosc ce-i al omului... Și m'ai dor de el... Spune-mi, Radule, te-ai gândit vreodată la mine în aste două săptămâni? Bănuiesc că nu. Și vezi că îmi spun că da. Cât de mincinoși sunt bărbaii... Ar trebui să-ți să suferă măcar jumătate din cât suferă săracele femei... Cine știe cu cine te-ai distrat... Îmi spuneaai că-ți plac femeile subțiri... Nu știu dacă-ți mai sunt pe plac, sau ți-ai găsit altele... Adevărat că trupul meu nu-i ca trestia, dar știu destul de bine să mângâiu și să dezmițesc... Și sânii mei sunt mândri și tari ca ai unei fete tinere... Și gleznele mele sunt pietroase și zvelte și pot spune

că nu multe îmi pot sta împotriva... Trebuie să fii obosit, Radule, nu vîi să te culci? Ori ți-i silă de trupul meu și te gândești la altele, mai subțiri... — Dida, nu m'am gândit decât la tine... E banal să mă spun...

— Sigur, să-mi spui că mă iubesti e banal acum... Și totuși, văd că mă plăci... Și cu ce ochi se uită... Nu cumva crezi că o femeie se mănâncă de vie? Of, vino mai repede și nu te mai uita ca un urs speriat împrejur...

Radu se ridică, îi cuprinse mijlocul și-i căută buzele. Sânii pietroși îi împungeau pieptul și Radu își dădu seama că se află în posesiunea unei femei pentru care dragostea e însăși condiția ei de viață... Apoi trecu în dormitor. Deodată zări un obiect strălucitor pe marginea nopțierei; un inel bărbătesc, de aur cu diamant.

— Ce-i asta, întrebă Frangulea, învârtindu-l între degete.

Îi pare rău că i-l arătase; prevedea un scandal, cu explicații, lacrimi, jurăminte, de care era sătul. Dida ridică plepura și începu să rădă:

— Ce-ai vrea să fie, Radule? Un inel. Te miri că-l găsești aici? Dar unde vrei să-l ții? Poate vrei să știi al cui e, sau cine l-a lăsat aici? Îmi închipui că la asta te gândești, nu te prefac. Află atunci că-l am dela primul bărbat, dela Mihai și l-am uitat pe nopțieră dimineață, când am umblat în cutia cu bijuterii... Nici nu știu ce uităcut sunt de când ai plecat...

— Ești bună să te uiți la monogramă? Se vede lămurit un V și I. Cum ar putea să fie al lui Mihai? Dida... vezi... îmi pare că de astădată nu ești sinceră. Nu m'ai spusă dacă ai spune adevărul...

— Adevărul? Se miră Dida. De unde vrei să știu care-i adevărul? Ai fi vrut ca Mihai Vloeanu să fi purtat un inel cu monograma M și P. Și eu ași fi vrut... Dar, dacă n'ai avut un astfel de inel, eu să mă supăr? Poate că l-a moștenit, poate l-a găsit, poate că i-l a dăruit cineva. Un inel de aur cu diamant se poartă chiar cu monograma altora... Și pentru asta să-ți faci griji, dragul meu drag... Și iarăși pui la îndoială sinceritatea mea... Ar trebui să-mi smulg inima din mine, dacă m'ai fi gănit numai la altul...

Radu auzia vocea ei caldă și mângâietoare, o mare liniște îi învăluia sufletul și ca prin vis desmierdările ei fierbinți îi alungau gândurile. În semi-obscuritatea din cameră, singurul obiect viu i se părea inelul, care strălucia enigmatic pe nopțieră. Din luocarea ce-l împrejmua, se deslușia tot mai lămurit un chip cunoscut: Valentin Iliescu. Inchise ochii ca să alunge vedenia, dar coșmarul continua. Dida dormia alături și trupul ei pe jumătate desgolit îl înocema la o iertare tăcută și prietenească. Radu îi sărută fruntea adormită și o întrebare dureroasă îi sfredeli mîntea: ce-ar fi însemnat viața lui fără Dida. S'ar fi risipit fără sens în toate direcțiile și-ar fi săpat o albăie mai adâncă, sau s'ar fi sinucis din plictiseala de a trăi? Poate toate ar fi urmat perioadă după perioadă, până la etapa finală.

Acum Dida îl certa, Dida îl ierta, Dida îl mângâia și-l răstăia ca pe-un copil mare și năbădăios. În fața ei, ironiile și morga lui obișnuită nu aveau nici un sens; recedea omul simplu și familiar, cum ar fi fost dacă viața nu l-ar fi înăspriț și schimbat. Poate de asta sentimentul adânc ce-l lega de Dida nu era de dragoste, ci de recunoștință. Unerori, se confundau; de multe ori, recunoștința îl făcea să uite și să ierte, ceea ce iubirea n'ar fi iertat nicioată.

În aromirea plăcută, un gând întunecat dădea târcoale și-i înfiora inima. Nu putea dormi și n'avea cum nici să-l alunge, devenea amenințător și în curând trebuia să răspundă: ce căuta Valentin aici? Cări erau legăturile lui cu Dida? Ce atitudine să ia? Putea să se îndoiască de iubirea Didei?

Radu se întoarse și privi fața ei adâncită în somn, plină de bunătațe. Buzele fragede ca ale unei adolescente păstrau un surâs copăresc, care răspundea tuturor întrebărilor. Târziu, Dida se trezi și-i înlănțu grunzazul:

— Ascultă, ce vroiam să te rog... Am dus-o până acum, cum ai văzut, dar nu mai merge așa... Simt că alunec... Să nu înțelegi cine știe ce lucru de aici, dar o femeie fără bărbatul ei care s'o îngrășească, se expune grea mușcă... Numai două săptămâni ai fost plecat și întors, și se năzăria nu știu ce... Pe scurt, vreau să am o ocupație. Am patru clase de liceu, asta datorită numai tatei, că mama mă pregătise domnișoară de casă... mare podoa-bă... Pe urmă, am învățat dactylografia și poți să mă crezi că mă pricep bine... Ași vrea să intru la o întreprindere particulară, tot cunoști tu atâția directori... La Stat nu intru, când o fi de pensie, mă retrag la moșioara mea...

— Foarte bine, Dida... și eu vroiam să-ți propun ceva asemănător... Știu că ai ceva capital... N'ai vrea să devii co-sociata unui prieten de-al meu?... E vorba, deocamdată, de un laborator de materii colorante... mai târziu s'ar schimba în fabrică... Serios, mă gândesc că în scurt timp ai deveni milionară...

Dida răsă și-l mângâia: — Nu sunt materialistă și n'am intenția să adun milioane. Aici însă nu mă pricep și ca să nu mă tragă pe sfoară, ar trebui să urmez studii de chimie. Ași prefera să câștig mai puțin, dar să fii stăpână pe ce mă apuc. Intenția mea e să am de lucru... Altfel, simt că ajung din ce în ce mai jos. Ceeace-i bun și nobil în mine, — nu rade, ștregarule, — văd că se degradează... E penibil să-ți dai seama de asta, dar îți trebuie destul bun simț ca s'o faci... Cum ți spuneam, prefer să fii dactylografă la început... Pe urmă, l-ași da o întreprindere capitalului, după împrejurări...

— Sau l-ai constituit dotă... glumi Radu.

Dida își acoperi cu o mișcare pudică pieptul, apoi, îi desmierdă fața.

— Copil ce ești... Și în privința asta am ideile mele... Adevărat, că te iubesc mult... Asta nu înseamnă că nu recunosc distanța socială ce ne separă. Oricât ai vrea să pari că nu-i dai importanță, are totuși însemnătatea ei... Nu știu dacă ți-a trecut prin cap vreedată să mă tei de soție... Probabil că nu... Dar ți-o spun lămurit, că dorința mea e să fii soția cuiva...

— Bine, dar ai schimbat doi legitimi...

— Și-o să mă schimb pe atâția, dacă va trebui... În tot cazul, nu i-am schimbat de plăcere... Dragul meu, eu nu dau vîna nici pe destin, nici pe firea bărbatilor... Dar cred că femeia trebuie să încerce până-și găsește liniștea și siguranța la care are

Zările necuprinse

Zările necuprinse din grădinite de ferme ale Mușatinilor își scutură din gene tremurate surăsul de lumină. Și atâta liniște sărbătorească doarme peste văi și dealuri, încât te îmbată cântările serafice ale stelelor vegnic călătoare prin văzduhuri. Din străgîna mănăstirilor străbune picură sfîntenia vegnicilor, asemenea picurilor din desghet primăvăratec.

Și vesele codrii lui Ștefan, vestind: „Ninge lumina pe umerii țării. Mincunile întunecăului mor ucise de strălucirea inverii. E invierea credinței”.

Da, Doamne, te-aj treziți și înălțat întru mîrire și vîrșănuși tăi și-aj noștri se risipesc, îngrozit, tupilându-se în ascunșurile beznă deapururi. Fug ca fumul în fața focului.

Cîntați văi, și codri ai lui Dragoș, voi lespezi de morminte și lăcașuri de credință ale lui Mușatin, preamăritrea Domnului, care stăpânește mîbostiv cerul și pământul, ape și zări necuprinse.

Iată, în hotarele neamului, ingenunchiat de rușine, s'a așezat porumbița cu aripi de argint și cu pene de aur grînd limbilor pînă-n marginea de lume:

„Domnuu dă casă celor părăsiți. El scoate pe cei din lanțuri și cătuși la fericire și drumuri de lumină biruitoare, iar pe păcătoși și neascultători, îi părăsește în pustii arzătoare și în stepele ghețurilor vegnice.

Osana, bine cuvîntată fie Domnul în toate zilele pînă-n marginile vremii”.

Din văi și din rîuri cu solzi de unde argintate, din apele incăncenate, involburate de sânge ale Prutului și Nisrului, peste țărîmuri înflorite și lanuri coapte se ridică, tremurată de rugi, horangolii cezurilor albe, spre înălțimile albastre ale cerului bolțit împărătește peste țara noastră, Doamne. E funul tîmătel, e duhul pământului românesc ce se înalță ca dintr'un jertfelnic uriaș. E jertfa lui Abel cu bună mireasmă, e pîrga pri-nosurilor de închinare înfața erolor, e prinocul adus credinței strămoșești a neamului biruitor de moarte.

Z. SANDU

dreptul. Dar pentru asta, trebuie să nu cadă în mocirlă...

— Și tu crezi că ești în mocirlă? — Tu m'ai adus. Din moment ce mă suspectezi, ce rost mai are să continui ce-a fost între noi? Ai aerul că nu înțelegi nimic, dar gîndește-te mai bine și-ai să vezi că am dreptate...

— Cum vrei, spuse Frangulea... Eu plec... Am să mă interesez la toate cunoștințele mele și sunt sigur că vei primi un post bun de dactylografă. În cel mult două-trei zile vei avea rezultatul. Și după mine, ți-ai putea chiar confecționa halatul negru... Văd că ești furioasă și te las să te liniștești... Când ți-or veni și mințile'n cap, mă întorc și-ți aduc și numirea... Ar trebui să-ți dai seama că tu m'ai dorit și m'ai acceptat și nu ca binefăcător, cum te tînguești acum, ci ca amant... Și ca atare, am cores-puns așteptărilor tale, dacă nu mă'nșel... Mai mult nu m'ai cerut și nu mi-a trecut prin cap să-ți dau... Ca să fim lămuriti... În ceea ce privește suspectarea, mă gândiam la partea practică a chestiunii și nu la cea morală, care dela început nu ne-a privit... Și te rog, Dida, să meditezi ceva mai adînc asupra acestor lucruri, pînă mă întorc, ca să nu fim rău înțeleși.

Radu Frangulea se îmbracă și la urmă se privi în oglinda de cristal, ovală. Surăse multumit și-și îndreptă cravata. Cum de-o cunosuse așa de puțin pe Dida?

— Uite-te la mine, Dida, sunt eu făcut ca să tărăsc pe cineva în mocirlă? Eu ridic întotdeauna femeile pînă la mine, nu le cobor.

Dida privea vrăjită frumusețea lui masculină, proaspătă și puternică și-o ciudată impresie că acum îl vedea întăia oară, îi zguduia sufletul. Toate amintirile, neînțelegerile, cearta de azi și cele mai vechi, toate gândurile și dorințele se șterseră deodată și Dida nu-l văzu decât pe el, care-o făcuse să se înțeleagă pe sine și prefăcuse viața ei posomorită într'un vârtej de fulgere și foc. Ar fi vrut să-l oprească, dar răspuse calm, ca și cum un demon i-ar fi șoptit cuvintele:

— Tocmai, cele ce le ridicai sunt mai în primejdie să cadă... Te iubesc cât nu ți-ai putea spune vreedată, dar sunt hotărîtă să lupt să-mi clarific situația. Dacă m'ai lua de nevastă, ai face un pas greșit pe care l-ai regreta mai târziu. Și eu ar trebui să suport consecințele. Mai bine să mă mai gândesc... Nu, Radule, du-te, te rog. Sunt așa de nenorocită. Du-te și nu mai veni...

Radu se întoarse, se așeză pe marginea patului și-i mângâie fruntea... Lacrimi izvoriră din frumuseții ei ochi. Îi înlănțu gâtul și cu răsufierea tăiată, se ruga:

— Spune-mi, sunt o femeie pierdută?

Bărbatul răsă și dinții albi sclipiră ca un șirag de perle. Îi strănse mâna, îi așeză capul pe pernă și-i netezi părul despletit. Niciodată n'ar fi bănuit la Dida asemenea preocupări și-l era teamă s'o părăsească în starea în care se găsea. După aparențe, Dida suferea și de un misticism religios, care o făcea să cadă în asemenea crize. Totul era să-i dea o siguranță, s'o liniștească:

— Gîndește-te la Dumnezeu... El te va înțelege și te va îndrepta...

Atunci Dida izbucni într'un hohot nervos, care răsună lugubru în odaia tăcută. Ochii priveau turburi și-o roșețea nefirească i se aprinsese obrăzi. Când încetă, își șterse lacrimile și cu glasul întretăiat, spuse printre suspine:

— Oh... cine vorbește despre Dumnezeu... cine cutează să pronunțe numele Lui... Ți-ai dat măcar seama ce-ai vorbit adineori? Du-te... Lasă-mă cu păcatele mele... Știu, știu că sunt pierdută pentru fericirea cea veșnică și niciodată n'am să văd fața Mîntuitorului nostru, strălucind ca soarele... Mie, unei femei pierdute, nu i se va îngădui aceasta... Dar, cred, cred cu toată puterea mea în Dumnezeu și în cele veșnice... Tu m'ai întinat, tu m'ai abătut...

Oh, cum poți să fii liniștit și încă să zâmbești, când știi ce negre păcate ți-ai agasat sufletul. Nu spuneați tu: Eu sunt viața... iubirea și fericirea... Crede în mine și vei fi fericită... — Și n'ai fost? întrebă mirat Radu.

— Da, dar fericirea cea veșnică, viața deapururi după care tânjește sufletul meu... N'ai să înțelegi niciodată... Pleacă...

— Dida, văd că ceva s'a petrecut în lipsa mea... Vorbești de fericirea veșnică, deși știi bine că între noi n'a fost vorba decât de biata fericire pămîntescă, de care erai totuși foarte potfitoare... Faci mereu confuzii... Eu am vrut să fii totdeauna clar... A fost o dragoste de care te învinovățești. Nu des-nădăjdui. Dacă Dumnezeu e și o toate iertător, fii sigură că te va ierta... Complicele va rămîne mereu păcătos... Și nici nu cere iertare... Eu n'am fost făcut decât pentru lumea aceasta... Aici mă simt puternic și'n atmosfera mea... Mă interesează mai puțin alte lumi și nu prea știu dacă sunt veșnice sau trecătoare. Ași vrea să știu însă dacă Valentin e tot așa de credincios ca și tine și dacă în loc să-ți cucerească sufletul, nu comite aceleași confuzii...

— Nu-ți permit să vorbești despre Valentin, strigă Dida.

— Vrei să spui că e un finger pe lângă mine... M'ar bucura dacă îngerii de felul lui s'ar menține mai retrasi pe pământul acesta plin de ispită... Nu le-ai permite în niciun caz să frecventeze străndurile, chiar dacă unele principii de igienă le-ar impune-o. Deasemeni, n'ai permite femeilor să-i însoțească în altă parte, decât la biserică și'n toaletă cuviincioasă. Ar trebui să fie mai precauți: să nu-și uite vergetele în buduarele cucoanelor... Și cu acestea, îmi cer iertare că nu v'am putut deschide alte orizonturi decât cele pămîntesti... Și acum la vederea...

— Pleci, pleci, Radule, strigă Dida, sărînd din pat. Nu pleca...

Dar nu-i răspune decât zgomotul ușii dela intrare, care se închide și sumetele de pași ce coborau treptele. Inima-i bătea cu putere. Îmbracă un capot și ești pînă în capul scării. În hollul imens se auziau voci streine, uși izbite, un glas de copil mic ce plîngea jos. Radu plecase, simplu, cum venise. Nicio urmă din pașă lui, nicio vorbă care să-i amintească glasul. Dida se întoarse în dormitor și ascultă o clipă tăcerea desăvârșită. Nu-și putea crede ochilor. Cum de se întâmplaseră toate acestea? Ce vorbe îi putuseră zmulge pe Radu de lângă ea? Amintise ceva despre Valentin și ea nu-i îngăduise să continue. Și cu cât trecea timpul, își dădea seama că ea aparținea ca și Radu, pământului acestuia, că trebuia să se bucure de viață cât mai era timp. Pradă unei agitații nefirești, Dida se îmbracă în grabă și eși în mulțimea depe strada, luându-se în neștiire după urmele lui.